

Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua Липень 2017 року № 7 (650)

КОЛИ ВИ ВМИРАЛИ, ВАМ ДЗВОНИ НЕ ГРАЛИ…

Від цієї величаво трагічної пісні кров холоне в жилах. Від болю за втратами, за неоплаканими синами України. Хоча ні: їх таки оплакали і оплакують до нині – піснею.

Коли ви вмирали, вам дзвони не грали,
Ніхто не заплакав за вами.
Лиш в чистому полі ревіли гармати
І зорі вмивались сльозами...

Тепер її мелодія тугою бринить у серці ось уже котрий день… Відколи з фронту прийшла чорна вість про загибель воїнів України, її захисників – одинадцятьох за три дні, а потім – іще, іще… Їхні прізвища не названо ні в казенних звітах «спікерів» штабу АТО, ні на офіційних сайтах. І світлин там нема. Лише на одному з телеканалів, в кількох коротеньких репортажах про хвилини прощання з героями в їх рідних містах і селах – на «малій» батьківщині промайнули їхні просвітлені, благородні обличчя, прекрасні та горді – як у справжніх лицарів, якими здавна славилася Україна. Їхні душі, переповнені безмежною синівською любов'ю до Вітчизни, здригнулися, серцем відчувши її невимовний біль. Поклик сумління і честі спонукав їх виконати заповіт предків:

Де общеє добро в упадку,
Забудь отця,
Забудь і матку,
Спіши Отчизну визволять..

Вони вчинили, як і личить справжнім чоловікам, які усвідомлюють свою місію на цьому світі – бути оборонцями родини, Батьківщини, національних святинь. Не хотіли «ні слави, ні заплати». Воювали як герої, загинули майже одночасно – 18–20 липня. Їх смерті не були останніми, і від того біль утрат ще гостріший. Їхній подиву гідний чин ми не зуміли належно вшанувати, розповісти молоді про їх подвиг так, щоб він став прикладом для тих юнаків і підлітків, які мріють стати справжніми чоловіками. На жаль, часто героями українського ТБ стають записні антикорупціонери, які «мочать» київську владу, особливо, якщо є нагода, перед нашими західними партнерами, хизуються «сміливістю», через яку їм ніщо не загрожує, проте конкретних системних змін не пропонують, дедалі глибше занурюючи в твань репутацію нашої країни, як безнадійно відсталої і неспроможної до реформ. Про воїнів-героїв медіа згадують похапцем, повідомляють про втрати, не називаючи здебільшого прізвищ полеглих, а про чинних героїв просто вже нема, як раніше, таких захоплюючих програм, як «Хоробрі серця». Де вони? Ми що, соромимося своєї Слави?

…Прощавайте, хлопці, еліто нації, наша гордосте і тривого! Проваджаючи вас в останню дорогу, молимо Всевишнього, аби оселив ваші душі там, де праведні спочивають. Бо хто життя своє поклав на полі бою за друзів своїх, за народ, той гідний Божої ласки…

ПОКЛИК СУМЛІННЯ

ПІДТРИМАЙТЕ «НАЦІЮ І ДЕРЖАВУ»!

Шанувальники нашої патріотичної газети «Нація і держава» звертаються до всіх людей, кому небайдужа доля газети: передплатити дане видання ніколи не пізно. Це можна зробити в кожному поштовому відділенні зв'язку. Зробіть це для своїх рідних та друзів. І вони завжди будуть знати найактуальніші новини сьогодення. Ваша підтримка стимулюватиме творчість авторського колективу і стане запорукою життя та розвитку нашої газети.

Працівники редакції працюють для Вас. Наперед вдячні Вам.

З повагою,
читачі «Нації і Держави»
М. Косован, Т. Іванчук, О.Петрова

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

«СПОМИНИ МОГО ЖИТТЯ»

30 червня, в день 76-ї річниці проголошення Акту відновлення Української держави, в Київському міському будинку вчителя (Будинку Центральної Ради) відбулася презентація книги відомого українського громадсько-політичного діяча, провідного учасника національно-визвольних змагань, в'язня нацистських концтаборів Омеляна Коваля «Спомини мого життя».

Голова Конгресу Українських Націоналістів Степан Брацюнь, який проводив презентацію, підкреслив унікальність «Споминів». Їх автор – непересічна постать в історії українських національно-визвольних змагань. Омелян Коваль – лицар честі і відваги, який вже майже століття вірно служить українській справі, не бажаючи «ні слави, ні заплати» взамін. Соратник провідних діячів ОУН, зокрема, Степана Бандери, Ярослава та Слави Стецьків, Степана Ленкавського, він одним із перших повернувся в Україну після проголошення її Незалежності і поринув у вир боротьби за відродження Української державності.

Примітно, що на презентацію прибули і виступили колишні вихованці пана Омеляна Коваля, який впродовж двадцяти років очолював на еміграції Спілку Української Молоді, – Андрій Гайдамаха та Андрій Васькович.

Цікаві факти із життя та діяльності автора «Спогадів» навів його син, дипломат Зеновій Коваль, який прибув на цей захід із Парижу. Про подвижницьку, невтомну працю батька та мами, вірної дружини Іванни, розповідала донька Віра Коваль.

У вщерть заповненому залі було чимало людей, які познайомилися з Омеляном Ковалем уже в Україні, разом з ним створювали Конгрес Українських Націоналістів, працювали у Всеукраїнському педагогічному товаристві імені Григорія Ващенка, засновником якого він був.

На урочисте дійство завітав і виступив – саме в день 110-ліття свого батька, легендарного Романа Шухевича – народний депутат України Юрій Шухевич.

Степан БРАЦЮНЬ і Зеновій КОВАЛЬ

На святі промовляли Голова Всеукраїнського Братства ОУН і УПА, заступник Голови КУНу Богдан Борович, відомі громадсько-політичні та державні діячі Георгій Філіпчук, Сергій Квіт та інші.

А ще присутніх тепло привітали директор Київського будинку вчителя Руслана Рудковська та співачка Світлана Кобюк – виконанням народної пісні «Ой, роде, наш красний».

Закінчення на 2-й стор.

ВІТАЄМО!

Леоніду Буткевичу – 60

16 липня 2017 року заступник голови Вишгородської районної організації Конгресу Українських Націоналістів Леонід Буткевич відзначає 60-літній ювілей.

Однопартійці вітають Вас, друже, з прекрасним ювілеєм. Ми поважаємо і любимо Вас за принциповість і твердість позиції у відстоюванні української справи. Висловлюємо щиру подяку за активну участь у Революції Гідності 2013–2014 рр., за Вашу послідовну громадянську і національну позицію під час Майдану.

Бажаєм здоров'я і довголіття, душевних і фізичних сил, сімейного затишку та надійних друзів.

Миру і перемоги нашій рідній Україні!
Слава Україні!
Героям слава!

Провід Вишгородської районної організації КУНу

ВТРАТА

ЩЕ ОДНОГО ПОБРАТИМА ІЗ БРАТСТВА ОУН-УПА ПОКЛИКАЛИ НЕБЕСА

9 липня, під час промови з нагоди відзначення 110-ї річниці від дня народження Головнокомандувача Української Повстанської Армії Генерал-хорунжого, Героя України Романа Шухевича у селищі Краковець Яворівського району, помер голова Яворівського братства ОУН – УПА Петро Вушко.

Він говорив щиро і схвильовано, немовби ще раз переживав ті події минулого. Говорив біля пам'ятника Романові Шухевичу – легендарному командиру УПА, згадуючи його звитяги, мужність і незламність духу. Під час промови, виконавши свою останню місію, на 91-му році життя перестало битись серце Голови Яворівського районного Братства ОУН – УПА Петра Івановича Вушка.

Висловлюємо щирі співчуття рідним та близьким.

Довідка.

Петро Вушко народився 18 червня 1926 року в с. Кобильниця Волоська колишнього Яворівського повіту, тепер Польща. Виховувався в патріотичній сім'ї. Під час німецької окупації Петро Вушко навчався в українській державній торгівельній школі в Яворові. А в 1944 році став членом ОУН під псевдонімом «Орлик». Після жорстокого слідства Петро Вушко був засуджений військовим трибуналом до смертної кари, яку замінили на 25 років концтаборів і 5 років позбавлення громадянських прав.

Очолював Яворівське районне братство ОУН – УПА, яворівську районну спілку політв'язнів, член ради обласного відділення ветеранів, член комісії з питань поновлення прав реабілітованих Яворівської районної ради, брав активну участь у всіх патріотичних заходах.

Господь покликав побратима ОУН-УПА Петра Вушка на небеса.

Вічна пам'ять справжньому патріоту України!

За Головну Булаву Всеукраїнського Братства ОУН-УПА
Богдан БОРОВИЧ, голова
Марія СОЛОДЧУК, секретар

ПОГЛЯД

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ У ПРАВОВОМУ ПОЛІ

Кульмінаційним етапом боротьби українського націоналістичного руху стала спроба здійснення програми ОУН з відновлення української державності. 30 червня 1941 р. у щойно окупованому німецькими військами Львові було проголошено Акт відновлення Української держави.

Нацистське командування у Берліні було заскочене зненацькацим доконаним фактом, тому невідкладно вжилозаходів, абипокласти край усякому «самоуправству». Улисті до А.Розенберга Е. Кох заявив, щопроголошення Акту суперечило «Гітлеровому плану колонізації Сходу і натомість утвердило принцип самовизначення народів». Німецька СД дала власну оцінкуподій у Львові. У звіті від 3 липня 1941 р. вона інформувала Берлін, що проголошенням Української Держави та формуванням поліції бандерівське керівництво намагається «поставити німецьку владу перед доконаним фактом».

Юридичний зміст положень Акту 30 червня 1941 року складався з трьох пунктів. У перших двох проголошується відновлення Держави волею українського народу та визначається столиця Української Держави – м. Київ, проголошується перспектива боротьби – створення Української Самостійної соборної Держави на українських землях та інші положення.

У третьому пункті Акту задекларована союзницька співпраця новоствореного українського державного формування з нацистською Німеччиною у боротьбі проти СРСР. Цю останню диспозицію слід розглядати як таку, що звично використовувалась у тогочасних міжнародних угодах (Пакт Ріббентропа – Молотова від 23 серпня 1939 р., Договір про дружбу й кордон між СРСР і Німеччиною від 28 вересня 1939 р. тощо). Це було рутинне формулювання, під яким зазвичай сторони приховували власні інтереси в такому ситуативному співробітництві. Також у диспозиції цієї норми не вказано на підпорядкованість (новопроголошеної України нацистській Німеччині. – **І.М.**), а конкретно вказано на спільну діяльність для досягнення визначеного результату, що виключає колабораціонізм.

Тобто, тут йшлося про, принаймні формально рівноправне, партнерство двох державних утворень, а не про пособництво окупантові.

Ця оцінка, зокрема, підтверджується тим фактом, що німецькою стороною позиція ОУН (б) не була акцептована. З свого боку, українська сторона стратегічну мету Акту – відновлення української державності – залишила незмінною, незважаючи на шалений тиск німецької сторони.

З правової точки зору пункт 3 Акту 30 червня 1941 року не може вважатися проявом колабораціонізму, уже, принаймні, тому, що окупаційний режим жодних санкцій на цей юридичний факт не давав, а, навпаки, виступив з різким запереченням.

На нашу думку, дискусійний пункт 3 Акту має трактуватися як пропозиція новопроголошеного і наразі не визнаного світовою спільнотою суб'єкта міжнародного права – України до Третього Рейху про партнерство у військовому протистоянні з СРСР. Зрозуміло, що рівноправними ці відносини бути не могли – надто різні вагові категорії посідали ці дві сили у світовій політиці. Проте пункт 3 в жодному разі не може розцінюватися як пропозиція надання послуг нацистському окупантові в закабаленні власного народу, як це постійно намагалися довести представники радянської історичної та історико-правової шкіл, оскільки задекларована співпраця передбачає рівноправне співробітництво, союз двох держав у боротьбі зі спільним ворогом – СРСР.

У процесі підготовки Акту відновлення державного формування, ОУН заручилася добровільною підтримкою усіх українських політичних та духовних чинників, що одностайно підтверджується документально.

Для повної легітимізації Акту відновлення державності належало б провести всенародний референдум із метою виявлення ставлення усіх верств населення до цього юридичного факту. Враховуючи, що на той час подібний захід реалізувати було неможливо внаслідок широкомасштабних військових дій між нацистською Німеччиною та СРСР, в яких була задіяна переважна більшість українського населення, що мали або могли б мати право голосу, керівництво ОУН (б) разом з іншими українськими політичними діячами прийняло рішення, яке було єдино реальним у такій ситуації. ОУН (б) вирішила з'ясувати громадську думку з приводу незалежності України після прийняття Акту, тому що проведення заходів всенародного волевиявлення могло б викликати репресії з боку окупаційного режиму, що підтвердилося подальшим розвитком подій.

Активісти націоналістичного руху вважали, що політична еліта українського народу була реально уповноважена на такі дії, оскільки ніхто інший природно не міг мати такого права, а також ніхто не заявив такого права на той момент на території українських земель, що були під окупацією нацистів.

30 червня 1941 року у Львові при проголошенні Акту у будинку Просвіти були присутні представники багатьох українських політичних течій, багатьох з яких було включено до державних органів відновленої Української держави, тобто не лише ОУН (б), а й увесь тогочасний український політичний істеблішмент стояли на позиціях української державної незалежності.

Водночас, у тих регіонах української території, де був ліквідований більшовицький режим, проходили масові збори і віча і стихійні, і організовані похідними групами ОУН (б), на яких народні маси ухвалювали резолюції про повну підтримку Акту та висловлювали гарячу згоду брати участь у процесі державотворення. Ці моменти зафіксовані у німецьких матеріалах розвідки. Такі збори і віча ставали зміцнюючим моментом легітимізації новостворених органів української влади та народної акцепції відновлення Української Держави.

Вони дають нові вагомі підстави стверджувати, що з юридичної точки зору ухвалення Акту відновлення української державності не може вважатися актом колабораціонізму, а сама мета прийняття цього декларативно-правового документу співпадала із загальним волевиявленням українського народу, що є підставою для легітимності влади новостворених державних інституцій.

Треба також відзначити, що дія норм Акту відновлення Української Держави у географічному просторі поширювалася на українську етнічну територію, сфера дії у часі – на час визвольних змагань українського народу за відновлення української державності. Сфера дії норм Акту за колом осіб поширювалась на території українських етнічних земель і на етнічних українців із громадянством окупаційних держав, й іноземних громадян будь-яких національностей та осіб без громадянства. За межами України – на етнічних українців, у тому розумінні, що вони отримували змогу оптації громадянства, а також моральний обов'язок підтримки власної національної держави.

Отже, у підсумку потрібно зазначити, що Акт відновлення Української Держави 30 червня 1941 року має виняткове конституційно-правове значення, оскільки цим актом було юридично встановлено правонаступність державності і встановлено права і обов'язки відновленої держави, що припинилося 24 серпня 1991 року. Саме тому цей державотворчий чин треба вважати винятковою датою державного значення із належним державним вшануванням.

Ігор МАМОНТОВ,
заслужений юрист України,
кандидат юридичних наук

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

«СПОМИНИ МОГО ЖИТТЯ»

Справжнім подарунком для присутніх стали музичні твори, які прозвучали у неповторному виконанні знаних українських митців – лідера гурту «Хорея козацька» Тараса Компаніченка і бандуриста Василя Нечепи.

Насамкінець – ще декілька слів про Омеляна Коваля (псевдо «Дир», «Дем'ян»). Він народився 24 лютого 1920 у с. Рахиня Долинського району Івано-Франківської області. З юних літ – у лавах борців на незалежну Україну. Під час Другої світової був заарештований гестапо, перебув львівську тюрму на Лонцького (саме в Музеї «Тюрма на Лонцького» відбулося перше представлення «Споминів»), пройшов краківську тюрму Мотелюпіх і потрапив у перший етап українських політичних в'язнів у концтаборі Аушвіц. У післявоєнний час – на еміграції в Німеччині, потім у Бельгії, все своє життя присвятив українській справі. Напочатку 90-их повернувся в Україну, одержав її громадянство і зараз мешкає у Львові. Почесний громадянин міста Долина. Нагороджений орденом Свободи та іншими вітчизняними і закордонними нагородами. На еміграції 20 років очолював Спілку Української Молоді, був головою української громади в Бельгії, довголітнім членом Головного Проводу ОУН (б), де відповідав за налагодження міжпартійних стосунків на еміграції та освіту покоління, народженого у вигнанні.

Омелян Коваль – відомий громадсько-політичний діяч, який у 1941 році проголошував Акт відновлення української держави у місті Долина на Івано-Франківщині, один із засновників Конгресу Українських Націоналістів, соратник Слави Стецько, ініціатор створення Всеукраїнського педагогічного товариства імені Григорія Ващенка, член Українського Державного Правління під головуванням Ярослава Стецька, колишній головний редактор журналів для дітей та молоді «Крилаті» та «Авангард».

У книзі «Спомини мого життя», яка є великим внеском у висвітлення історії визвольної боротьби українців у середині минулого століття, автор, зокрема, розповідає про перебування в нацистському таборі Аушвіц разом зі Степаном Ленкавським і Петром Мірчуком, зокрема, про те, як у таборі розправлялися з братами Степана Бандери – Олексою і Василем. Книга увібрала в себе багато й інших не менш важливих і унікальних історичних свідчень та споминів Омеляна Коваля. На думку істориків, ця книга стане досягненням у дослідженні історії національно-визвольної боротьби УПА, а також політичної діяльності української післявоєнної діаспори.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Закінчення. Початок на 1-й стор.

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(097) 371-12-71
Дніпро	Фурман Анатолій	(050) 695-83-48, (097) 243-71-72
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кам'янське	Чередниченко Олександр	(098) 242-54-87
Кропивницький	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Кривий Ріг	Мельник Олександр	(096) 298-19-56
Луцьк	Максимович Олег	(050)-132-00-42
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Салтиченко Михайло	(067) 942-64-71
Одеса	Роговський Дмитро	(063) 790-15-37
Полтава	Сороковий Віталій	(095) 315-73-10
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(050) 540-16-81, (097) 235-60-20
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ОБОРОНА

ЧИ ВАРТО ТОЛЕРУВАТИ СЕПАРАТИСТІВ У НАШОМУ ТИЛУ?

(Або роздуми про те, як у воюючій країні захистити її захисників)

Це сталося на початку року в Котовськ Одеської області. Декілька чоловік по-звірячому побили бійця батальйону ОУН Олександра Ярошенка. Про це сам потерпілий з символічним позивним «Янгол» написав так:

«Хочу вибачитися перед усіма, хто запросив мене на Новий рік. Не цього разу. Лежу вдома: обличчя – суцільна рана, побита голова, тіло – синець. Вчора з приятелем сиділи в кафе, пили вино. Поряд святкували місцеві «сепари». Винуватець торжества підійшов до мене і почав вимагати: «Не псуй своїм виглядом мені свято!» Ми з приятелем вирішили піти, не сприяти ескалації конфлікту. Але «сепарам» цього було мало, вони вибігли на вулицю і накинулися на мене зі словами: «бандеровец, вон отсюда!» Відбивався, як міг, але проти натовпу в 20 нелюдів шансів у мене не було. В бійці брали участь усі, навіть жінки. Одне радує: дуже добре запам'ятав кожного, хто махав руками і ногами у мій бік. Хлопці, які зараз тримають у руках зброю на Сході, нам треба визначатися. Яку Україну ми захищаємо? Може, справжня війна зовсім не на Сході? Може, спочатку тил треба зачистити від сепаратистів, інакше ми ніколи не переможемо».

Справді, ситуація на Південному Сході у багатьох викликає тривогу. В травні минулого року в Березанському районі Одеської області ветеранові, який зайшов до кафе зі словами: «Слава Україні!», присутні відповіли… переломом щелепи. В серпні правоохоронці підібрали викинутого з поїзда бійця АТО Олександра Ковальова з Тернополя. Демобілізований боєць 30-ї бригади був непритомним, речі його лишилися в поїзді Запоріжжя-Маріуполь. Припустимо, в першому випадку все можна списати на «занадто радикальне» гасло колишнього АТОвця. Може, й не варто так вітатися на Одещині, традиційно проросійському регіоні. Що відбулося в поїзді Запоріжжя-Маріуполь – теж точно не встановлено; принаймні, про це нема інформації в інтернеті. Зате в інших випадках ясності більше. Скажімо, ввечері 10 грудня 2016 року на трасі Москва-Сімферополь п'яна компанія побила 53-річного ветерана АТО і його супутників. Били так, що захисник України потрапив до реанімації. Що цікаво – з компанією був і працівник Мелітопольського відділу поліції. Вже цього факту достатньо для більш глибокого вивчення конфлікту журналістами. Тільки, звісно, не на Мелітопольському рівні, а на всеукраїнському.

* * *

Ну, добре, припустимо, південь Запорізької області – це також сепаратистський регіон, як і Одещина. І тут захищати АТОвців складніше (хоча мусимо, адже ризикують усі однаково!) Прикметно те, що сепаратисти однаково добре себе почувають не лише на Півдні, але і в центральній Україні!

Ось конкретний факт: Дмитро, боєць одного з підрозділів Збройних сил України, в ніч на 26 червня йшов вулицею свого міста Горішні Плавні – перейменованого нещодавно Комсомольська Полтавської області. Він проводжав сестру додому. Компанія з чотирьох чоловіків та п'ятьох жінок розпочала з ним суперечку, яка переросла в бійку, після якої Дмитро потрапив

до лікарні з важким струсом мозку. За словами волонтерки Ксенії Бикової нападники були нетверезими, на відміну від Дмитра, який не п'є. І вони кинулися його лупцювати після того, як дізналися, що хлопець брав участь бойових діях на Донбасі у складі ЗСУ. Після цього нашого захисника почали бити ногами, навіть душити… Волонтерка пояснила подібну жорстокість тим, що полтавські Горішні Плавні це також… (увага!) сепаратистський регіон. І дехто з місцевих сподівається, що незабаром відбудеться зміна влади, повернуться ті, хто керував регіоном при Януковичеві. Ну, при такому ставленні до тих, хто, не шкодуючи свого життя захищає всіх нас (в тому числі й нинішню владу) від російських окупантів, – «колишні» дійсно можуть повернутися. Якщо вже й Полтавщину почали відносити до «сепаратистських регіонів»… А де ж тоді в Україні регіони не сепаратистські?

* * *

Як тут не згадати слова талановитого журналіста-кримчанина Ігоря Лосєва: «Де ще у світовій історії можна знайти країну, яка під час війни дозволяла б п'ятій колоні ворога діяти так нахабно і безкарно?» Справді, де? Сепаратисти ненавидять не лише бійців АТО, але й волонтерів. Так, у Василівці Запорізької області 19 серпня минулого року були по-звірячому побиті волонтери зі Львівщини. В тому числі, і один капелан. Водій зняв на мобільний телефон бійку. Бандити були озброєні ножами і… міліцейськими палицями. Почалося все з того, що волонтери зробили зауваження місцевому сепаратисту, який роз'їжджав з російським триколором. Той викликав підмогу, і всі разом вони почали бити патріотів. Поліція відкрила карну справу по ч.1 ст.125 Карного кодексу України «Навмисні легкі тілесні ушкодження». Може, я чогось не розумію, але мені здається, що доцільнішою було б стаття за сепаратизм. Тут варто уживати дієвіших заходів. Або конфіскація майна, або позбавлення громадянства, або (якщо злочинець розкаявся) взяття ним на утримання двохтрьох біженців з Донбасу. Або надання їм безплатного житла. Або обмін з ними квартирами і виїзд на територію, вільну від «укропів», тобто – в ОРДЛО. Тоді покарання можна суттєво пом'якшити, а в перспективі реабілітувати. Але якщо суспільство й надалі не буде реагувати на прояви сепаратизму, то як тоді в майбутньому проводити чергову мобілізацію? В 1941 році до Червоної Армії масово записувалася молодь і в Москві, і в Ленінграді, і в Києві... Але хіба можна собі уявити, щоб у ті часи червоноармійців на вулицях безкарно били бандити, або ті, хто з нетерпінням чекав приходу Гітлера? Ні, влада завжди оперативно реагувала. Чому ж у нас не так? Ігор Лосєв правильно каже: «Ми можемо розраховувати лише на свої власні сили. Що самі зробимо, те й буде наше…» Тому й кажу, що Україні тепер дуже потрібен ситуативний союз всюдисущих журналістів, невтомних волонтерів і патріотично налаштованих працівників військкоматів. Бо якби під час розслідування автоматично вручалася повістка сину чи брату сепаратистки, яка готова бити ногами та душити захисника України, то подібних випадків було б набагато менше. І план по мобілізації виконувався б легше.

Сергій ЛАЩЕНКО

ДУМКИ З ПРИВОДУ. ПІСЛЯМОВА

З ВОРОГАМИ МАЄМО БУТИ ЖОРСТОКИМИ!

Перелік бандитських розбоїв апологетів «русского міра» та його холуїв можна продовжити. Не секрет, що на нашій землі, поруч із українцями – лицарями та героями, плентаються покручі – хохлуїни, або як їх назвав Чингіз Айтматов, манкурти – істоти без роду-племені, уражені безпам'ятством, які усвідомлюють свою неповноцінність і ущербність, тож шукають собі погонича-хазяїна серед московитів. Ті відверто зневажають хохлуїнів, гидують ними і, як скажених псів, нацьковують на українських патріотів.

«Русскій мір» завжди підбирав покидьків, яких сьогодні іменують сепаратистами, століттями плекав зневагу до України, самих українців змушував соромитися свого походження, мови – однієї з наймилозвучніших на планеті, мовляв, «она сельская» і нав'язував «язык тамбовской деревні». Якщо в часи СССР паплюження з екранів телебачення української мови не практикувалося, то після проголошення Незалежності деяким запопадливим у прислужництві Москві тележурналістам втовкмачили, що плюралізм – це вакханалія ненависті і зневаги до найсвятішого – української нації та її держави у найзвироднілиших іпостасях, а свобода слова – це вседозволеність, однією з прикмет якої є україноненависництво, яке в жодному разі не можна обмежувати, а навпаки – на цій підставі провокувати зіткнення перед телекамерами.

Отож різного роду «свободи слова» на українських телеканалах запрошували в прямий ефір затуліних з Москви та їхніх «смотрящих» корнілових із Києва і, витанцьовуючи перед ними циганської халяндри, створювали для них «комфорт і согласіє» для приниження честі та гідності України та українців, знущання над нашою мовою, культурою. І якщо хтось із присутніх у телестудії намагався припинити наругу над українством, то проти «душителя свободи» ошкірювався телеведучий на кшталт Куликова, грудьми захищаючи право «русского міра» і його виплодків на плюндрування наших національних святинь.

Чверть століття в прямому ефірі відбувалися сеанси масового зомбування українців на предмет їх меншовартості та самоприниження. Підступний ворог, готуючи «лічний состав» до війни проти України, весь свій армійський агітпроп будував на ненависті до українців, які «захопили» Крим і «другіє русскіє землі, которие вам, солдати, предстоіт освобождать». Наприкінці грудня 1994 року очільник МО РФ Грачов та його генерали саме такими словами напучували новобранців перед вторгненням у Чеченію. «Чечня напала на Россию. Возьмем Грозний – пойдьом брать Крим», – таку кінцеву мету озвучив російський генералітет призваним два місяці до того солдатикам, більшість з яких згоріли в танках під час штурму столиці ЧРІ, а ті, хто потрапив у полон, обігріті й нагодовані жалісливими чеченками, розповідали, як їх готували до вторгнення, об'єктом якого рано чи пізно мала стати Україна. Згодом вони повернулися в Росію.

Схоже, про те, що Москва готується до війни проти України, знали всі, крім українських спецслужб, дехто з очільників яких і досі не соромиться дивуватися: «Ніхто ж не сподівався такого від Росії…» Не менше, до речі, ганебно, виглядають в ефірах деякі українські журналісти, які, говорячи про Першу російсько-чеченську війну, чомусь називають борців на незалежність Ічкерії… сепаратистами.

Три роки Росія веде проти України війну без правил. Точніше, за суто своїми, гібридними правилами, коли під прицілом російських терористичних формувань перебувають захисники України – її найкращі сини, її гордість і слава, а тим часом інформаційні бригади московитів інфікують мізки не лише своїх громадян, а й всього світу фейками і брехнею таких масштабів потворності, після яких свідомість людини часто залишається скаліченою.

Зараз, коли за свою свободу ми платимо життями найкращих, навряд чи треба з з'ясовувати, хто із сепарів, які катують наших людей за українську мову, за службу на лінії вогню, за усвідомлення себе українцем, є агентом Москви, тобто «засланий», а хто нею зазомбований чи дурний від природи. Нам просто треба очистити від нечисті нашу українську землю. Тим, хто не уявляє свого життя без «русского міра», пояснити, що його в Україні ніколи не буде, і для остаточного переконання купити квиток в одну сторону – за Урал, в Сибір чи хоча б у Симбірськ-Ульяновськ. Чемодан – вокзал – Росія – це найгуманніше, що ми можемо зробити до того, як після перемоги над путінськими головорізами наші воїни повернуться додому. Ви ж, як і я, розумієте, що вони не терпітимуть всяку нечисть на рідній землі, за свободу якої заплачено життями тисяч їхніх побратимів. Ну, а нам не треба крові ще й після перемоги.

…Хіба світ оцінив гуманізм Української держави, яка добровільно позбулася ядерної зброї? Ні. Нас стали вважати слабаками. Мало того, наш крок став повчальним для інших країн, і вже жодна із них не повторила благородний вчинок України – не зреклася ядерної зброї. Ми хотіли в Європу, щиро повіривши, що вона відповість нам взаємною приязню. Ми захищали свій європейський вибір на Майдані й заплатили за нього більше, ніж сотнею життів учасників Революції Гідності. Та лише за три роки Україна нарешті стала членом Асоціації ЄС, і то з ганебними застереженнями – без перспективи членства в ЄС. Бачите, нас там категорично не хочуть бачити Нідерланди, і не лише вони. Не хочеться вірити, що гроші Газпрому затьмарили деяким європейцям совість і вони для них набагато більше важать, ніж честь і свобода, але ж маємо те, що маємо.

Світ цинічний. Він рахується лише із сильними. А сильними вважають ті країни, які ведуть незалежну політику, захищаючи свої національні інтереси, територіальну цілісність і свободу. Якщо агресивний сепаратизм безкарно чинить вакханалію в середині України, то це свідчить про непростиму слабкість нашої держави та відсутність сили волі в її керівництва. В результаті під загрозою опинилася незалежність Української держави. Отже, наш парламент має ухвалити закони, які будуть суворо карати за прояви зневаги до України та її святинь, а сепаратистська вакханалія з побиттям за український патріотизм має каратися ув'язненням – аж до довічного. Таким чином в хронічних україноненависників буде вибір: або негайно з'єднатися в екстазі з «русскім міром» десь там, у степах безкрайніх за Уралом, або останок свого життя провести за гратами.

З ворогами України маємо бути жорстокими. Крім України в нас, українців, більше нічого немає. Отже, збережемо незалежну Українську державу, навіть якщо доведеться заплатити за її честь і свободу найдорожчу ціну. Це питання дискусії не підлягає!

Марія БАЗЕЛЮК

ВАКХАНАЛІЯ МОСКОВСЬКОГО ТЕРОРУ

ВІДСТУПАЛИ ПО КРИВАВИХ СЛІДАХ

Енкаведисти у 1941 році розстрілювали українських політв'язнів

Леся БОНДАРУК,
кандидат історичних наук,
Український інститут національної пам'яті

22–23 червня 1941 року розпочалися масові розстріли політичних в'язнів спочатку в західноукраїнських тюрмах НКВД, а згодом в інших регіонах України. Протягом двох тижнів радянська влада, відступаючи перед нацистами, знищила понад 22 тисячі людей, яких переслідувала переважно за політичні переконання. Досі це маловідомий факт в історії злочинів під час Другої світової війни.

ТРАГЕДІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МАСШТАБУ

Укріплення своїх позицій радянська влада проводила з усунення усіх політичних опонентів або просто незадоволених новим режимом. Ховаючись за тезою про «загострення класової боротьби», органи НКВС розгорнули в західних областях широкомасштабні заходи з їх «ізоляції», що супроводжувалися арештами, розстрілами, виселеннями за політичними, національними, релігійними та соціально-становими ознаками.

Із документів відомо, що станом на 13 лютого 1940 р. із західних областей України депортували 17206 родин. У квітні 1940 р. серед висланих із західних областей України та Білорусії було 7811 етнічних українців. Того року число громадян українського походження в концтаборах ГУЛАГу було чи не найвищим. Зокрема, з 1 січня 1939 р. в ГУЛАГу відбували покарання 181 905 українців, у 1940 р. – 196 283 чол., у 1941 р. – 189 148 чол.

У квітні 1941 р. в УРСР діяло 62 в'язниці, з них 26 тюрем у Західній Україні. На час нападу Німеччини на СРСР внутрішні тюрми НКВС УРСР були переповнені в'язнями. Станом на 10 червня 1941 року в них утримували 72 тис. 768 людей за загального обмеження у 30 тис. 753 особи. Там сиділи політики, релігійні діячі, представники інтелігенції, колишні чиновники та військові, вихідці з «буржуазії», «куркулі», активісти національно-визвольного руху, кримінальні злочинці та побутові арештанти.

Органи державної безпеки УРСР намагалися вивезти заарештованих із прифронтової смуги вглиб території. План евакуації в'язнів із західного регіону, затверджений заступником Комісара НКВС СРСР Чернишовим, 23 червня 1941-го начальник тюремного управління НКВС республіки Філіппов направив командирові 13-ї дивізії НКВС полковнику Зав'ялову. За цим документом, передбачали вивезти 23 тис. 236 осіб у тюрми й табори Киргизії, Башкирії, Красноярського та Орджонікідзівського країв, Чкаловської, Архангельської, Івановської, Молотовської, Ростовської, Новосибірської, Орловської, Тульської, Свердловської, Харківської, Омської, Вологодської та Читинської областей. Разом із планом евакуації Чернишов на ім'я наркома НКВС Сергієнка переказав рознарядку виділити 778 залізничних вагонів.

Швидкий наступ нацистів, проблеми із транспортом та активізація націоналістичного підпілля, яке час від часу атакувало тюрми, визволяючи своїх, поставили радянські каральні органи перед неможливістю реалізації плану. За телеграмою-інструкцією з Москви вирішили «згідно з розпорядженням Л.Берії, за списком, затвердженим прокурором, розстріляти всіх осіб, що перебували під слідством, засуджених за контрреволюційні злочини за ст. 170 Кримінального кодексу, та осіб, які здійснили розтрати, а підслідних та засуджених, які не проходять за цими статтями Кримінального кодексу, – звільнити».

Під час нацистських бомбардувань місцеві очільники НКВС самостійно почали знищувати в'язнів через неможливість їх евакуювати. Уже 22 червня в тюрмах Львівщини було ліквідовано 105 в'язнів, а також у прикордонних тюрмах – в Перемишлі й Добромилі, на Волині – до 2 тисяч осіб у Володимирі-Волинському, 195 – у Ковелі. Підставою для розстрілів стала директива народного комісара Держбезпеки СРСР Меркулова №2445-М від 23 червня 1941 року, згідно з якою на осіб, що утримувалися в тюрмах західних областей України, складались списки, за якими вони підлягали розстрілу за місцем їх утримання у зв'язку з початком війни з Німеччиною. Розстрілювались не тільки особи, щодо яких були винесені вироки про вищу міру покарання, але і засуджені до позбавлення волі, та ті, щодо яких тільки розпочалося слідство.

Всього, у в'язницях Львівської області (Львів, Буськ, Городок, Комарно-Рудки, Щирець, Бібрка, Жовква, Кам'янка-Бузька, Судова Вишня, Яворів, Лопатин) було розстріляно 4 тис. 591 людину, у трьох в'язницях Дрогобицької (Дрогобич, Самбір, Стрий) – 3 тис. 301, у тюрмах Станіслава (нині – Івано-Франківськ) – 2 тис. 500, Луцька – 2 тис. 754, Рівного – 150, Дубно – 1 тис. 500, Ковеля – 195, Тернополя – 1 тис., Перемишля та Добромиля – 2 тис. в'язнів. Більшість із них були українці, невеликий відсоток становили поляки, біля 10 відсотків – євреї-сіоністи.

Частину в'язнів змогли евакуювали лише в окремих містах, однак більшість із них не доїхали до місця призначення. Транспортні засоби використовували лише для вивезення цінних речей і товарів, а більшість в'язнів етапували пішки. Із таких «маршів смерті» виділили лише 214 осіб. Інші під час переміщення були страчені або загинули від нападів нацистської авіації. Зокрема, з Чорткова Тернопільської області було евакуйовано 954 в'язні, дорогою з них розстріляли 123, а з Умані – 767. У Биківні поблизу Києва знищили 110 осіб, вивезених етапом із Західної України. 7 липня 1941 року вагони із політв'язнями з Коломиї та Буковини на станції Заліщики Тернопільської області скинули з поруйнованого вибухом мосту в річку Дністер.

ЛУЦЬКА ТЮРМА: ЗЛОЧИН І ЙОГО ПРИХОВУВАННЯ

22 червня приблизно о 14.00 Луцьк бомбардували німецькі літаки. Із пошкодженого приміщення тюрми в'язні спробували втекти. Пощастило небагатьом. Навздогін утікачам були вислані наряди НКВС, які розстрілювали їх на місці або повертали до тюрми.

У зв'язку з бойовими діями біля Луцька з-під варти звільнили 84 особи, серед них – малоліток, «указників» та засуджених за малозначні злочини, а решта ув'язнених чисельністю до 2000 осіб із сорока міст і сіл Волині розстріляли на території Луцької тюрми.

Беззбройних в'язнів знищувала оперативна група працівників УНКВС по Волинській області під керівництвом капітана держбезпеки Розова, особовий склад 233 конвойного полку військ НКВС, керівний склад та наглядачі в'язниці. Усю ніч і до самого ранку 23 червня в Луцькій тюрмі розстрілювали арештантів, поспіхом прибирали їхні тіла. «Мы немедленно приступили к уборке трупов. Все трупы 70 с лишним осужденных к ВМН и около 800 подследственных нами закопаны и место на местах нахождения трупов полито керосином и выпалено, а после этого все эти места посыпаны известью…», – із рапорта сержанта Стана начальству. У в'язниці залишалося ще 625 живих людей.

25 червня нацисти вступили до міста і показали громадськості страшні криваві сліди злочинів НКВД. Після вигнання нацистів із Луцька 2 лютого 1944 року радянська влада робила все можливе, щоб приховати свої злочини. Вже 18 лютого офіційна комісія із семи осіб представників Луцької міської ради встановила, що «вбивство ув'язнених у Луцькій тюрмі почало відбуватися з червня 1943 року, а всіх раніше арештованих відправляли в тюрму м. Ровно». В Акті комісія зазначила, що з південної сторони Луцької тюрми на березі річки Стир було відкрито 4 могили, а загальна кількість вбитих у тюрмі складає 658 осіб. Комісія означила цих людей як військовополонених червоноармійців та мирне населення, у тому числі жінки та діти. Таким чином, цим документом зафіксовано, що всі розстріли в Луцькій тюрмі здійснювали німецькі нацисти.

У наступні роки карально-репресивні органи почали розшукувати тих, хто вижив під час розстрілу. Ці пошуки були тісно пов'язані з боротьбою проти національно-визвольної діяльності членів ОУН і УПА.

Яскравим свідченням приховування правди про розстріли НКВД в Луцькій тюрмі є архівна кримінальна справа на члена ОУН і УПА Олексія Петрощука, що зберігається в архіві СБУ. Олексій народився у 1915 році в селі Лемешів, був заарештований у вересні 1940 року і в квітні 1941 року був засуджений до 10 років ув'язнення. Засуджений за те, що «входив у націоналістичну підпільну групу. У 1940 р. група випустила свої листівки проти радянської влади і закликала до озброєного повстання за самостійну Україну. Ці листівки розкидалися вулицями, клеїли на стовпи та інші місця».

Слідство у 1948 році цікавило дві теми – націоналістична діяльність Петрощука і те, як він зумів утекти з Луцької тюрми. А одним із головних речових доказів стала стаття О.Петрощука в луцькій газеті «Український голос», опублікована в листопаді 1943 році під назвою «В оковах смерті» зі спогадами про розстріл в'язнів Луцької тюрми. Із великої кількості повторів у протоколах допитів стає зрозуміло, що його катували й він під примусом свідчив, що у своїй публікації зводив наклеп на радянську владу. В одних зізнаннях йдеться, що він втік після бомбардування, а в інших – був звільнений німцями. Із документів очевидно, що друга версія слідству більше подобалася. Член ОУН Микола Куделя, який дивом вижив під час розстрілів і залишив вражаючі спогади, на слідстві в 1947 році під час допитів також змушений був сказати, що втік з тюрми під час бомбардування, а в інших документах його справи офіційно йшлося, що був звільнений німцями.

До справи О.Петрощука слідство долучило дуже цікавий документ – протокол допиту Леонтія Михайловича Свидчука, 1911 року народження, родом із Поділля, який з 18 лютого 1940 року у Луцькій тюрмі був старшим наглядачем корпусу тюрми № 1. Уже в даті є маніпуляція слідства, бо в протоколі записано, що він працював у тюрмі до моменту евакуації, тобто 27 червня 1941 року. Але німці в Луцьк увійшли на два дні раніше – 25 червня. І в цей час він не міг уже там бути.

Наглядач детально розповідає про те, під час бомбардування Луцька було пошкоджено приміщення тюрми: «Був розрушений кут одного з приміщення корпусу й пробито прохід на вулицю». У вирву від цієї бомби 23 червня 1941 року енкаведисти згодом скинули частину тіл розстріляних в'язнів.

У червні цього року в Луцьку відбулися археологічні розкопки на місці одного з таких захоронень. У ямі діаметром 5 і глибиною 2 метри знайшли останки 107 осіб. Археологічні розкопки проводило комунальне підприємство Львівської обласної ради з питань здійснення пошуку поховань учасників національно-визвольних змагань та жертв воєн, депортацій і політичних репресій «Доля». Як розповіли дослідники, тіла лежали хаотично. Окрім людських решток, у ямі виявили обпалені залишки документів, гільзи радянського виробництва. За фактом відкриття масового поховання людей, які загинули насильницькою смертю, управління Міністерства внутрішніх справ у Волинській області відкрило кримінальне провадження. Триває судово-медична експертиза знайдених останків.

Свидчук також розповів про бунт і втечу в'язнів, а також стверджував, що на момент німецької окупації в'язнів у тюрмі не було – частину звільнили, а решту евакуювали. Цей документ також мав би свідчити, що спогади Петрощука про розстріл в'язнів були наклепом.

Є свідчення про те, що влітку в кінці 60-их років рештки розстріляних були вивезені із території Луцької тюрми за межі міста. Луцький екскаваторник Йосипа Пікула у 1998 році розповів, що був одним із тих, хто їх вивозив. «Керівник РБУ Микола Андрійович Кашпирук дав мені вказівку вирити котлован під будівництво електропідстанції біля колишньої в'язниці. На відведеному місці грунту було товщиною 60-80 см, а далі на всю глибину – одні людські кості із незотлілим тілом…», – розповів Й.Пікула. Це свідчення було настільки переконливим, що громадськість у часи незалежності не одразу поставила за мету шукати місця поховання розстріляних.

ПАМ'ЯТЬ І ПЕРЕСТОРОГА

– Німці одразу нічого не зачіпали, натомість багато фотографували. За годину привели католицького священика, який відправив службу за убитими. Викопали під стіною яму й поскидали туди тіла. Свої замордували, а вороги хоронили... Тих в'язнів, кому пощастило вижити, німці не затримували, – розповів колишній в'язень тюрми Іван Гедз.

Була створена комісія, яка у липні 1941 року, за допомогою громадськості та національно-патріотичної інтелігенції Волині, зробила насип над могилами, обклала їх дерном, встановила дубові хрести-фігури, обгородила низенькою огорожею, встановила таблички з написами, де вказувалась кількість похованих в'язнів – відповідно 1200, 800, 300, 1800. З ініціативи комісії в останню неділю – 24 серпня 1941 року відбувся офіційний похорон, покладання вінків і відправа панахиди.

В архівних документах збереглося звернення керівника поліції виділити обмундирування міліціонерам для репрезентативного вигляду під час урочистої похоронної процесії. А в листі начальника адміністративного відділу обласної управи Е.Тиравського йдеться: «24 серпня в день нашого жалібного свята в Луцьку – віддання почестей розстріляним більшовиками нашим братам-українцям – обласна міліція, очолювана Вами, пане Комбатанте, а також вишкіл міліції під командою п. полковника Жупінаса-Джупінадзе, знаходилась на службі від ранніх годин і виконувала свої обов'язки добре і тішила українське громадянство. Команда забезпечувала лад і порядок при соборі, на вулицях, коло могил, показала осягненні успіхи в муштровій службі…»

Це була остання панахида біля колишньої Луцької тюрми до 1991 року, коли з ініціативи громадськості в трьох місцях, де були поховані в'язні, встановили пам'ятні знаки та меморіальні дошки.

Ще один спосіб вшанування пам'яті розстріляних запропонував родич розстріляного, священик Григорій Рибачук із села Дерно Олицького району, який співпрацював із членами ОУН. На його пропозицію одразу після приходу німців було оголошено про побудову символічних могил на честь українських націоналістів, яких було замучено в тюрмах при радянській владі. І таких могил та хрестів по всій Волині поставили десятки.

Із документів з архіву СБУ стало відомо: «Перше посвячення такої могили було в с.Одеради в 1941 році за участю священиків: Рибачука Григорія, Тимощука Ф., Гороховського М., Петрощука Сергія і диякона Данилевича Василя. Аналогічне освячення символічних пам'ятників було в с.Залісоче на другий день Трійці в червні 1942 року. В селі Дерно посвячення пам'ятника було восени 1942 року. Тоді ж відкрили пам'ятник і в с.Ставки». Згодом радянська влада знищила всі ці пам'ятні знаки.

Після вигнання нацистів із Луцька в 1944 році тюрма знову використовувалась радянською владою за призначенням до 1958 року. Микола Куделя у своїй книзі посилається на розповідь І. Мануйлика, який в 1944 році був в'язнем

МИ СТАЛИ ВОЛІ НА СТОРОЖІ

РОМАН ШУХЕВИЧ – творець Української Головної Визвольної Ради

15 липня на Старосамбірщині, а 16-го – у селі Сприня відбулися урочистості, присвячені 73-ій річниці УГВР і 110-річчю від дня народження Романа Шухевича. В урочистостях брала участь громадський діяч Наталя Осьмак, донька Президента УГВР Кирила Осьмака.

Про перебіг Великого Збору УГВР 1944 року нині «говорять» його учасники.

«Український Народе! П'ятий рік шаліє воєнна хуртовина і лавою прокочується через українські землі. Здригається Українська Земля під полчищами ворожих військ. Не за Твоє визволення, Український народе, ведуть вони цю криваву і жорстоку різанину. Ти почав криваву боротьбу з усіма окупантами України. На сторожі своєї волі Ти поставив від Карпатських верхів по Дон і Кавказ збройні кадри своїх синів – Українську Повстанську Армію.

Об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, керувати визвольною боротьбою з одного центру, репрезентувати перед зовнішнім світом волю українського народу – бере на себе Українська Головна Визвольна Рада».

(Універсал УГВР)

Роман Шухевич. «Масове поширення збройної боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу, що сталося внаслідок глибокого вкорінення серед якнайширших мас українського народу ідей українського визвольно-революційного руху; виразно всенаціональний характер цієї боротьби; опанування УПА значних територій українських земель; наближування до кінця війни між окупантами України – гітлерівською Німеччиною й більшовицькою Московю та можливість заіснування догідної ситуації для української визвольної справи спонукали Головне Командування УПА заініціювати акцію з метою ***створити загальнонаціональний, всеукраїнський політичний центр, який взяв би на себе найвище політичне керівництво визвольною боротьбою за Українську Самостійну Соборну Державу та репрезентував би цю боротьбу назовні***.

Цей план зродився в колах Головного Командування УПА восени 1943 р.

Весною 1944 р. утворено Ініціативний комітет, який відразу взявся до інтенсивної праці. В червні 1944 р. праця Ініціативного комітету була закінчена». *(Генерал Тарас Чупринка. «До Ґенези Української Головної Визвольної Ради» Бюро інформації Української Головної Визвольної Ради. Рік І, випуск ч. 2, за вересень 1948 р.).*

Лев Шанковський – військовий історик, один із співворців Української Головної Визвольної Ради: «Вперше про план провідних кіл ОУН і УПА запросити мене до творення «найвищого керівного органу українського народу на час революційної боротьби», як згодом УГВР назвав Універсал УГВР, я довідався під час зустрічі з підполковником Романом Шухевичем 21 вересня 1943 р. Цю дату я пам'ятаю випадково: це було свято Різдва Пресвятої Богородиці, і у соборі св. Юра священики служили заупокійну св. Літургію за членів моєї сім'ї. Після Богослужіння в соборі я таки зараз у забудуваннях св. Юра мав «стрічу» (так називали організаційні зустрічі) з Людиною, що тоді очолювала підпілля ОУН-Б, а теж як в.о. міністра військових справ Українського Державного Правління (УДП) й Української Народної Самооборони (УНС).

Провідник мене повідомив, що я отримаю запрошення до участи в підпільній організації, метою якої буде зорганізувати верховний політичний орган для ОУН і УПА – підпільний український уряд, що його покличе до життя парламент України в підпіллі.

Від Провідника «Тура» – Романа Шухевича, я довідався також, що при Проводі ОУН-Б існує Ініціативна комісія, що вона намітила 9 осіб, котрі могли б зайнятися його організацією, а також цікаву деталь, що перший основний меморандум з вимогою створити підпільний уряд для УПА отримав він від наддніпрянського письменника Іван Багряного.

11–15 липня 1944 р. на узбіччі гори Видилок біля села Сприня відбувся Великий Збір УГВР. В залі, де проходив з'їзд, стояв стіл для президії і кілька лавок. На стінах висіли портрети Тараса Шевченка, Івана Франка і Євгена Коновальця. На стіні проти стола президії висів килим з різьбленим з дерева гербом – Тризубом.

15 липня учасники Збору схвалили основоположні документи – Універсал УГВР, Тимчасовий Устрій УГВР, Платформа УГВР, Присяга вояка Української Повстанчої Армії.

Великий Збір обрав Президію та Генеральний Секретаріат УГВР – підпільний парламент та підпільний уряд воюючої України. Головою Президії – Президентом УГВР був обраний Кирило Осьмак – «Марко Горянський», Головою Генерального Секретаріату УГВР – Роман Шухевич – «Лозовський».

УГВР від часу свого створення виконувала функцію верховного керівництва боротьбою ОУН і УПА, визначала стратегію і тактику національної визвольної боротьби.

УГВР не тільки керувала боротьбою ОУН і УПА, вона також була тісно інтегрованою в цю боротьбу. Посади Голови Проводу ОУН на українських землях, Головного командира УПА, Генерального

секретаря військових справ УГВР і Голови Генерального Секретаріату УГВР займала одна і та ж людина – у 1944–1950 рр. Роман Шухевич, і у 1950–1954 рр. Василь Кук.

Роман Шухевич так бачив місця перебування УГВР: *«Виходячи з того, що всяке народне Представництво доти являється справжнім виразником волі народу, доки воно діє серед народу і від нього не відривається, Великий Збір постановив, що місцем перебування УГВР є Українські Землі, а за кордон виїжджають тільки окремі члени УГВР з окремими дорученнями. Така постанова забезпечує УГВР перед перетворенням її в емігрантське представництво, як це було, напр. з Урядом колишньої УНР та робить її в політиці цілком незалежною від усяких сторонніх сил».*

Діяльність УГВР припинилася з арештом 23 травня 1954 р. останнього її члена на українських землях, Голови Генерального Секретаріату Василя Кука. Цей день слід вважати датою припинення централізованої боротьби в Україні, для керування якою і була створена УГВР, яка в системі міжнародних відносин і міжнародного публічного права була суб'єктом, як також була суб'єктом у збройних конфліктах, тобто воюючою стороною, на яку поширювались чинні Женевські конвенції, що поширили визначення воюючої сторони на учасників війни за національне визволення.

В аспекті міжнародних відносин, і тодішньої міжнародної політики слід відзначити, що під час Другої світової війни УГВР була єдиним суверенним представником української нації у боротьбі за визволення, свободу і незалежність. І в цьому полягає історичне значення організованої боротьби українського народу, керованої УГВР, проти Німеччини і СРСР.

Роман Шухевич. Врочиста тиша запанувала на залі нарад, коли голова Президії УГВР станув перед головою Великого Збору УГВР, поклав руку на український державний герб та почав повторювати слова присяги… То присягав президент України перед усім українським народом…:

Ми, Українська Головна Визвольна Рада, присягаємо Тобі, Український Народе:

Наша мета – Українська Самостійна Соборна Держава на українських етнографічних землях.

Наш шлях – революційно-визвольна боротьба проти всіх займанців і гнобителів українського народу.

Будемо боротись за те, щоб Ти, Український Народе, був володарем на своїй землі.

На вівтарі цієї боротьби кладемо свою працю і своє життя.

Присягу Українському народові дав не лише Президент УГВР Кирило Осьмак – «Марко Горянський», а і Голова Генерального секретаріату УГВР Роман Шухевич – «Лозовський».

Вони не покинули воюючу Україну і цій клятві були вірні до кінця.

Слава Україні! Героям слава!

«УГВР була державно-політичним утворенням, функціональними атрибутами якої була дипломатична діяльність та мілітарна сила. Основою міжнародної легітимності УГВР була керована нею боротьба українського народу за самовизначеність і державну незалежність, за національне і соціальне визволення. УГВР, як «державно-політичне утворення на даній території», мала всі три головні елементи, які визначають державну легітимність з погляду міжнародного права – населення, територію (підпілля мало свої організації практично в усіх областях України, і напр. в 1943 році майже одна третина Західної України була під його юрисдикцією) та діючу владу. УГВР, посідаючи міжнародну і державну легітимність, була суб'єктом міжнародних відносин і міжнародного права.

Як така, УГВР ставала теж суб'єктом у збройних конфліктах, тобто воюючою стороною, на яку поширювались чинні Женевські конвенції, які поширили визначення воюючої сторони на учасників війни за національне визволення.» *(Анатоль Каменський. До Ґенези УГВР у 65-ліття її створення).*

ОСОБИСТЕ

Кирило Осьмак (з протоколу допиту)… *«Тоді ж 25 липня 1944 р. я попрощався з тими членами Президії УГВР, що від'їздили за кордон».*

Фактично від'їжджали за кордон всі члени Президії і деякі члени Генерального Секретаріату. Микола Дейчаківський залишив у споминах, що ті, які від'їжджали, (Микола Лебедь, Мирослав Прокоп, Дарія Ребет, о. Іван Гриньох, Гуцул – «Іван Бутковський», Улас – «Зиновій Марчук», Іван Багряний, Роман Галібей та інші) «мали до розпорядження два авта і один грузовик». Це був той самий грузовик, яким вранці 25 липня Кирило Осьмак привіз з Сколього до Недільної свою родину: дружину і доньку. Я собі уявляю цю сцену: молоді і здорові чоловіки поспішно від'їжджають з України, а 54-річний Кирило Осьмак з 44-річною дружиною і 2,5-річною донькою залишаються тут.

Кирила Осьмака чекали ще радісні хвилини прийняття сотнями УПА присяги 5 і 6 серпня 1944 року в селі Свидник і Ластівка, переходи горами від німців і москалів, бій 23 (25) серпня на Ямельницьких висотах біля Орова на Сколівщині з якоюсь частиною Червоної армії, що йшла на Захід, поранення з великою втратою крові, добирання до Дорожева, на Дрогобиччині, арешт 12 вересня під час облави, 4 роки жахливого слідства, 25 років тюрми.

Клятві, яку, як Президент УГВР, дав 15 липня 1944 р. «віддати свої сили і своє життя», він був вірний до кінця.

Микола Дейчаківський.
На визвольних стежках Європи
Спогади зв'язкового ОУН

Стор. 30

Про Івана Багряного. …коли в 1947 р. я стрінувся з ним в Новім Ульмі, мені було жаль, що він відійшов від Закордонного Представництва УГВР і на питання: чому? він сказав: тоді, як ми були разом, робота велася в широкому масштабі, заступалася ідея, яка мала охопити і об'єднати всіх українців, та, на жаль, з часом почався відхід від певних позицій УГВР, і почалася будова не так державності, як будова своєї організації. Також створилася для нього особисто така атмосфера, що йому не було можливо дальше працювати в рамках УГВР і він мусів знайти інший форум.

Стор. 64

Про Мюнхен, Фіріхшулє. Та школа була на довгі роки осередком політичного, громадського, товариського, культурного, спортивного життя. Її мешканці, здебільше студенти, колишні політв'язні, ексдивізійники, яким треба було десь на початок знайти пристановище. Це був і «готель», де заночовували люди, що приїжджали до Мюнхена у різних справах. Це був і форум різних дискусій, тут відшукували себе приятелі і знайомі – тут пізнавалися молоді люди і не одна родина тут мала свій початок. Ця школа була дуже цікавим епізодом нашого еміграційного життя і повинна знайти якогось автора, щоб відновив пам'ять про неї.

Наше середовище (Закордонне представництво УГВР) мало найбільші впливи, бо вийшло на еміграцію з організаційною схемою і певною програмою. Її підставою була визвольна боротьба на рідних землях, яку вела УПА під керівництвом Української Головної Визвольної Ради. Закордонне представництво УГВР мало за завдання мобілізувати українське громадянство для піддержки цієї боротьби, а на зовнішньому відтинку інформувати західний світ про розмір і цілі цієї боротьби і знаходити для неї співчуття, як теж моральну і всяку іншу можливу допомогу.

Підготувала Наталія ОСЬМАК

ВАКХАНАЛІЯ МОСКОВСЬКОГО ТЕРОРУ

Луцької тюрми, бачив ці могили і був свідком того, як за наказом енкаведистів на чотирьох могилах хрести-фігури були зрізані, а могили зрівняні з землею і заасфальтовані.

Після переобладнання у приміщенні Луцької тюрми до 1998-го розміщувалося музичне училище. Увесь цей час над неодспіваними душами лунала музика. Коли музучилище перейшло в іншу будівлю, ця залишилась пусткою. 25 вересня 2001 року на цьому місці засновано монастир Різдва Христового УПА КП.

Восени 2009 року на території Луцької тюрми розпочалися ексгумаційні роботи щодо виявлення останків в'язнів, розстріляних 22-23 червня 1941 року, які здійснювало комунальне підприємство Львівської обласної ради з питань здійснення пошуку поховань учасників національно-визвольних змагань та жертв воєн, депортацій і політичних репресій «Доля». Ексгумаційні роботи у червні 2010 року були припинені, у зазначених місцях масових поховань не було віднайдено – лише сліди поховань і залишки вапна, яким заливали вбитих.

Знахідки цьогорічних розкопок – останки 107 розстріляних – свідчать про можливі інші місця поховань і потребу їх віднайдення. Є інформація, що Луцька міська рада планує у бюджет наступного року закласти кошти для їх пошуку. Водночас, пошуковці та представники громадськості вважають, що у колишньому приміщенні тюрми потрібно облаштувати музейний комплекс, де були б детальні розповіді про події, що відбувалися в цьому місці.

МОНІТОРИНГ СОВІСТІ

ЧИ УСВІДОМИТЬ ПОЛЬЩА ІСТОРИЧНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ?

Схоже, міністр закордонних справ Польщі Вітольд Ващиковський щиро вважає, що українців можна зневажати й принижувати без зайвих евфемізмів, ну, як народ без почуття національної гідності. Нещодавно в одному з інтерв'ю чиновник оголосив ультиматум Україні, вимагаючи від нашої держави зректися своїх героїв, які на рідній землі захищали український народ від терору трьох окупаційних режимів, боролися за незалежну державу. А якщо ми не послухаємося, то Польща зачинить перед нами двері до Європи – не пустить Україну в Європейський союз і все тут. «Наше послання дуже чітке: з Бандерою ви до Європи не ввійдете. Ми будемо твердо вимагати від України, щоб усі справи були залагоджені до того, як Київ стоятиме біля воріт Європи з проханням про членство!», – заявив безапеляційно міністр.

Ах, що то є панський гонор! «Нє позволям!» і тільки. Жодної краплі докорів сумління за знущання над українцями за національною та релігійною ознакою на окупованих Польщею споконвічних українських землях! І тіні каяття за зраду голови Директорії Симона Петлюри, який у квітні 1920 року підписав трагічний і принизливий для УНР так званий Варшавський договір, над яким згодом Пілсудський та його оточення просто поглумилися: яка там автономія для України, якщо такий ласий її шматок сам до польських рук прийшов. А С.Петлюра у найтяжчу мить свого життя, коли йшлося про збереження від московської навали бодай частини України, поклався на Польщу. Дарма, поляки зрадили, від початку знали, що обдурять! І насміхалися, і зневажали нас, мабуть, за нашу терпеливість і довірливість. Не знаходилося в них для українців іншого слова для звертання, опріч як хлоп і хам.

Диктат Ващиковського викликає в мене сумні асоціації, навіяні незабутніми і гіркими розповідями моєї бабусі, український рід якої з діда-прадіда жив на землях Галицько-Волинського князівства, в заснованому ще в княжі часи українському селі Кийовець, на Підляшші. Українська школа чи бодай урок української були суворо заборонені, а зачувши в гміні українську мову, гонорове панство враз втрачало лоск і сичало: «Нє гадай, хамє (хлопє), тем псім єнзікєм!» Нацистську окупацію польські шовіністи використовували для «очищення» Підляшшя від українців і євреїв, трактуючи їх перед німцями як прихильників СССР і пропонували каральні акції, які самі ж і виконували. «За пєньць мінут вьоска сі спалі», – проголошував поляк, який під охороною німця підпалював селянські хати Кийовця, і «вьоска» палахкотіла. Згоріла й бабусина вдовина оселя – хата була з дерева, і бабусю з трьома малолітніми дітьми прихистив рідний брат покійного дідуся: його «камениця» вціліла. В його родині вже не один місяць проживала єврейська дівчинка, ровесниця моєї мами, обидві 1929 р.н. В селі дитину не сховаєш, і дівчинка пасла худобу разом з іншими дітьми. Польська родина, що мешкала в Кийовці, належала до порядних, а німці до селян, особливо до дітей, не придивлялися, якщо не було доносу. Стукач все ж знайшовся. Поляк із сусіднього села приїхав разом із німцями в Кийовець, вказав на дім дідусевого брата: «Там мєшка юдіш». Дівчинку забрали. Моя мама все життя її оплакувала, наспівуючи тужливу мелодію своєї подружки юних літ. Нацисти проявили «гуманізм»: жінок не чіпали, покарали тільки дорослих чоловіків, яких було відправлено в концтабори. Найстарший брат моєї мами Олександер у концтаборі вижив, від газової печі в Освєнціми його і ще 500 дівчат і хлопців було врятовано в останні хвилини перед стратою. Щоправда, прожив він тільки 42 роки. Про долю родини дідового брата не знаю.

Бабусю з молодшими дітьми 1945-го депортували в СССР, де вже на Волині познайомилися й одружилися мої батьки, появилася на світ я. Так, мені пощастило, бо українкою я народилася і помру – українкою. Родичам і дітям бабусі, які потрапили під вівісекцію під час операції «Вісла», пощастило менше. Їх запроторили на «землі одзискане», де передбачливо розселили прибулих з Галичини поляків. Тож навіть у побуті, як розповідала рідна сестра моєї мами, тітка Віра, слово «українець» було небезпечніше, ніж фашист. Ціною виживання було зречення свого походження. В одному селі чи селищі двох українських родин не поселяли: вони мали ополячитися й окатоличитися. Коли пішла до школи моя двоюрідна сестра, її прозивали «українсько-німецька полька». Навіть ті члени родини, які народилися ще на Підляшші, були переписані поляками. Врешті, паплюження всього українського, приниження і заборони, етноцидна політика щодо українців дали програмований прорадянським урядом Польщі результат: об'єднаного українства на «землях одзисканих» не існує. І все-таки мій вуйко Владислав (Владек) під час нашої останньої зустрічі у 80-их роках запитав: «Як ти думаєш? Коли Україна буде самостійна?» Я вірила, що Україна обов'язково стане незалежною, а коли – не знала, хотіла, щоб за мого життя. Так йому й відповіла. «То добре. Ти ще молода і обов'язково доживеш, коли Україна буде вільна», – сказав вуйко. У Польщі вже заявила про себе «Солідарність», «Культура» Гедройца, здається, потрапляла і до його рук, і він, схоже, екстраполював ці зміни в Польщі й на свою етнічну Батьківщину. Декілька років не дожив до найщасливішого дня в моєму житті – 24 серпня 1991 року…

Чи відчуває Варшава історичну відповідальність перед Україною? Навряд чи. Незважаючи на те, що чудово знає зловмисників і винуватців Волинської трагедії, а це були так звані червоні партизани, завданням яких було знищення українського визвольного руху, а не боротьба з нацистами, а також бойовики Армії Крайової, провокаційні дії і розбій яких були санкціоновані не лише урядом з Лондону – про те офіційна Варшава добре знає. Ні ОУН, ні УПА не спричинилися до трагедії, але захищали свій народ від безчинства наїзників. Десь були відплатні акції. А як ви хотіли? Так не буває, щоб з одного боку з топірцями й автоматами, а з другого – з волошками та маковим цвітом.

Сьогодні Польща «встала на ноги». Перебуває під захистом потужних світових держав, Україну вважає слабкою, корумпованою, такою, що не дбає про своїх громадян: он їх скільки шукає кращої долі в Польщі, часто виживаючи в статусі безправного раба. Тож дехто дозволяє собі і з нашою державою розмовляти зверхньо, як з безпутнім сусідом. Та, перебуваючи в ейфорії від власного успіху (дай, Боже, його полякам на многії і благії літа), польський істеблішмент якось призабув чи не помітив, що в українців дух не занепав і воля до боротьби не вмерла. Втрачене ми повернемо, чужого не візьмемо. Націю об'єднаємо в моноліт, навчимося жити в злагоді самі з собою і обов'язково збудуємо квітучу державу, в якій поляки завжди будуть бажаними гостями, яким ніколи в голову не прийде нав'язувати українцям дивитися на власну історію польськими очима. Сподіваюся, що так буде.

Ще оптимістичніше налаштований щодо перспективи українсько-польських відносин публіцист та філософ, мудра і шанована людина, доцент Києво-Могилянської академії, з матеріалів якого я починаю читати газету «День», **Ігор Лосєв**. Отже, читайте.

«Шеф зовнішньо-політичного відомства країни, яку довгий час називали другом України, в абсолютно недипломатичній формі зажадав, щоб Україна відмовилася від вшанування тих діячів української історії, які не симпатичні Варшаві. А інакше Польща не пустить Україну в Європейський союз. Мабуть, ці пани цілком серйозно себе вважають кимось на зразок апостола Петра з ключами від раю. І суть, і форма цих погроз справили враження якоїсь дивної суміші дурості, шовіністичної пихатості та нахабства. Не знаю, як там у Польщі, але в цивілізованому світі так не поводяться. Ніхто не може диктувати українцям, як їм оцінювати власну історію.

Власне, вже після безглуздих «геноцидних» законів польського Сейму стало зрозуміло, що сусіди на цьому не зупиняться, і їхня агресивність зростатиме пропорційно нашій поступливості. Єдине, що дає надію, це та обставина, що в Польщі по-європейськи мислячих людей більше, ніж архаїчних польсько-імперських діячів у стилі Романа Дмовського. А ми таке переживемо. Росія намагалася вказувати нам, яким має бути наше минуле і наше майбутнє.. Тепер дехто намагається так поводитися і на Заході. Але українці не хочуть бути не лише «гряззю Москви», а й «варшавським сміттям», як писав Тарас Шевченко. На той час, коли Україна реально вступатиме в Європейський союз, багато що зміниться і у Польщі, і в світі, і в Україні. Думаю, що у Варшаві мине мода на політиків, які бажають бути цензорами української історії. Нехай своєю займуться. Воно корисно буде.»

Марія БАЗЕЛЮК

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА КОБЗАРЮ ВІКТОРУ ЛІСОВОЛУ

15 липня, у Вишгороді, було встановлено меморіальну дошку відомому бандуристу, композитору, заслуженому працівнику культури України Віктору Лісоволу.

Бандурист і композитор проживав у місті Вишгороді з 2007 по 2013 рр. На відкритті були присутні та виступили голова Вишгородської РДА Вячеслав Савенок, поет-пісняр, народний артист України, поет Вадим Крищенко, народна артистка України, волонтер Світлана Мирвода, Ансамбль «Козацькі забави», під керівництвом народного артиста України Андрія Вереса, Хор «Золотий вік» (м. Вишгород), Хор «Гомін» ім.Леопольда Ященка (м.Київ), письменник Роман Коваль, кобзарі і бандуристи: Тарас Силенко, Віталій Мороз та Олександр Гончаренко, меценати Валерій Виговський та Анатолій Козачок, донька дружини кобзаря, режисер театру Патімат Мірзоєва, один з організаторів заходу прозаїк і поет Олександр Балабко, вишгородські просвітяни Сергій Прокопенко та Галина Дмитренко, радник голови Вишгородської РДА Стефанія Сідляр. На захід, який тривав понад три години, прибули вишгородці та приїхало багато гостей із столиці. Відкривати меморіальну дошку випала честь знаному поету-пісняру і другу бандуриста-композитора – Вадиму Крищенку та відомому громадському діячеві і меценату багатьох патріотичних проектів Валерію Виговському.

Віктор Лісовол – бандурист, композитор, автор музики до знаменитої пісні-маршу, яка стала народною – «Наливаймо, браття, кришталеві чаші» народився в Семенівці Полтавської області, дитинство провів на Оболоні. Вагому роль у духовному розвитку Віктора Лісовола зіграли твори Василя Симоненка, Івана Драча та Бориса Нечерди. Перший публічний виступ Лісовола як бандуриста відбувся в жовтні 1971 року у музеї Тараса Шевченка в Києві. 1973 року закінчив студію кобзарського мистецтва при Українському хоровому товаристві. Виступав на концертах як кобзар, співак хору «Гомін», учасник Капели бандуристів (1987–1991). 1988 року при капелі закінчив кобзарську студію. Входив до громади Національної Спілки Кобзарів України. Найвідоміша композиція написана Лісоволом – «Наливаймо, браття, кришталеві чаші» на слова Вадима Крищенка. Під марш, покладений на її мелодію, крокує сучасне українське військо. Загалом кобзар Лісовол створив понад 70 власних мелодій. У збірнику «50 пісень Віктора Лісовола» 2007 року представлено частину доробку кобзаря – 50 історичних дум і пісень на слова Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Володимира Сосюри, Дмитра Луценка, Павла Тичини, Вадима Крищенка та інших знаних поетів, а також обробки народної творчості. Серед творчої спадщини такі знані думи на історичні теми, як: «Ой під лісом та під Лебедином», «Про Абазина», «З Полтавського бою», «Ой повійте, вітри, з далекого краю», «Дума про отамана Зеленого», «Кричать сичі та чорний ворон кряче», «Скільки літ Вкраїна-мати…», «Вставай, народе», «Як рушали козаченьки», «Кришталеві чаші»…

Відкривають меморіальну дошку поет-пісняр Вадим КРИЩЕНКО (справа) та відомомий громадський діяч і меценат Валерій ВИГОВСЬКИЙ

Особистість Віктора Лісовола – це той діамант, та перлина, ім'я якої буде виблискувати в плеяді діячів української культури, які є символом і душею української нації. Віктор Іванович був корифеєм української музичної культури. Пророчими стали слова Л.Череватенка: «Лісовол співав, будив, надихав розгублених українців, він створив всенародну маршеву пісню, під яку сучасне українське військо переможно крокує в майбутнє». Залишились музика та пісні, книги, друзі, рідні та однодумці. Залишилось добре ім'я та світла пам'ять про людину, яка випромінювала світло своєї душі для рідного народу. В тому, що тепер на будинку, де жив останні роки свого життя Віктор Лісовол буде меморіальна дошка, є велика і загальнолюдська справедливість, данина шани перед людиною, ім'я, якої становить славу і гордість кобзарства України. А найкращим пам'ятником патріоту, митцю і справжньому громадянину нашої України будуть наші добрі справи для процвітання вільної, незалежної, демократичної, соборної європейської держави.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

ТАКА ПОТРІБНА ДИСКУСІЯ ПРО ІСТОРИЧНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ

(На жаль, ні Польща, ні Росія такої відповідальності перед Україною не відчувають)

Марія БАЗЕЛЮК

Українці – одна з найбільших і найпотужніших, за потенціалом інтелектуальних і креативних можливостей, європейських націй – сьогодні мала б перебувати в епіцентрі політичного, економічного та культурного життя Європи, а в недалекій перспективі стати однією з наймогутніших держав світу. Чому цього не сталося й Україна опинилася там, де вона нині є, маємо шукати першопричину в собі і рішуче її позбуватися. Та чи почувають свою провину уряди тих держав, які чинили на українських землях геноцидну та етноцидну політику, та ще й жорстоко карали непокірних українців за те, що вони не хотіли бути ні «рабами, підніжками, гряззю Москви», ні «варшавським сміттям»? Далебі, ні. Щоб відчувати відповідальність за скоєні своїми попередниками злочини проти українців, замало таких «аргументів», як надмірний гонор або ядерна зброя. Тут треба володіти такими якостями, як благородство, честь і гідність.

Сповідування саме таких високоморальних цінностей сьогодні нам переконливо демонструє Німеччина.Так, у травні 2017 року її парламент провів дебати на тему «Посеред Європи. Німецька історична відповідальність перед Україною». Двадцятого червня в стінах Бундестагу відбулася експертна конференція на таку ж тему. В німецькому парламенті виступив із доповіддю американський історик Тімоті Снайдер, автор книги «Криваві землі», яка збурила в Україні великий резонанс. Навряд чи багато людей і в Україні, і в Німеччині усвідомлюють, що саме наші, українські землі в боротьбі за панування в Європі відігравали провідну роль у ХХ столітті та стали місцем скоєння найжахливіших злочинів проти людства.

«Метою Другої Світової війни, з точки зору Гітлера, було підкорення України, – зазначив у своїй доповіді Снайдер. – Україна була центром гітлерівського ідеологічного колоніалізму. Гітлер ніколи не планував захопити більше, ніж 10 відсотків території Радянської Росії. На практиці ж німці ніколи не окуповували більше п'яти відсотків радянської Росії, і то – на відносно короткий період часу… Україна ж була окупована повністю. Протягом 1941–1945 рр. близько 3,5 мільйона її цивільних жителів стали жертвами німецької політики вбивства. А ще близько трьох мільйонів українців загинули, як солдати Червоної Армії. В абсолютних цифрах у роки Другої Світової війни загинуло більше жителів Радянської України, ніж Радянської Росії. Якщо серйозно поставитися до відповідальності Німеччини перед Сходом, то слово «Україна» має бути в першому реченні». *(Текст доповіді – на 8–9 стор.)*

Що означає історична відповідальність Німеччини перед Україною в умовах російської агресії? Чи усвідомить Європа історичні уроки та відповідальність перед Україною бодай за понад 70 років звинувачення нас у колаборантстві – під впливом російської пропаганди, якій більшість європейців досі сліпо довіряють? Нас болять ці питання. Адже в колективній свідомості європейців Україна та її історія практично забуті. Та не все так буде. Бо вже забриніло світло в кінці тунелю… Продовженням ініціатив Бундестагу 13 липня стала фахова дискусія в стінах українського парламенту на тему «Німеччина та Україна в Європі: відповідальність за минуле – обов'язки на майбутнє», в якій взяли участь депутати Бундестагу та Верховної Ради, знані вчені, дипломати та експерти. «Дуже важливо, – зазначила голова Комітету Верховної Ради України у закордонних справах Ганна Гопко, – що німецькі парламентарії ініціювали це обговорення і сьогодні в нашому парламенті ми продовжуємо його. Сьогодні Німеччина – наш стратегічний партнер Вона зайняла доволі потужну позицію в питаннях санкцій щодо Росії. А канцлер Німеччини Ангела Меркель бере активну участь у мирному врегулюванні ситуації на Донбасі».

Центральною в дискусії була промова депутата німецького Бундестагу, спікера з питань політики в Східній Європі фракції «Союз 90 Зелені» Марілуїзе Бек, яка ініціювала дискусію в німецькому парламенті про відповідальність її країни перед Україною, закликала підтримати нас в час, коли тут триває війна.

«В Україні може виникнути питання: чому через 72 роки після закінчення Другої світової війни все ще потрібні дискусії про німецьку історичну відповідальність за злочини націонал-соціалізму? Адже факт злочинів, скоєних есесівцями та солдатами вермахту, ніхто не ставить під сумнів, в Україні досі відчуваються їхні сліди, – сказала Марілуїзе Бек. – Однак у Німеччині українська частина цієї історії великою мірою забута. Нинішня кремлівська пропаганда цілеспрямовано вселяє думку, що загарбницька війна велася німцями лише проти Росії. Понад те, пропаганда навіть намагається перетворити Україну з жертви кривавої війни в нацистського пособника. Захід трохи призабув, що Україна є частиною Європи, забувають і те, що цю Європу поділили Сталін, Черчілль і Рузвельт. Маємо нині подбати, щоб Україна повернулася в демократичну частину Європи».

Коли три роки тому, нагадала депутат Бундестагу, мільйони українців вийшли на вулиці задля боротьби за незалежність і свободу, на Заході поширювалися інсинуації, мовляв, рушійною силою цих протестів є «бандерівські фашисти» і антисеміти. З огляду на те, що в Німеччині випустили з поля зору певну частину власної історії, така кремлівська пропаганда знайшла там добрий грунт. Саме з цієї причини з часів Майдану в Німеччині часто з прохолодною відстороненістю спостерігають за боротьбою українців за свободу і гідність.

Багато хто в Німеччині усвідомлює, що Друга світова війна почалася в 1939 році з нападу вермахту на Польщу. Але з колективної пам'яті німців майже зник той факт, що внаслідок пакту між Гітлером і Сталіним дві тоталітарні системи поділили між собою схід Європи, що вермахт і Червона армія 22 вересня 1939 роки провели у Бресті спільний парад.

У колективній пам'яті Німеччини досі прирівнюють сьогоднішню Росію і тодішній Радянський Союз і в географічному, і в політичному плані, тому історична відповідальність Німеччини в основному асоціюється з Москвою.

«З нашої історичної пам'яті випало те, що ця війна велася на території між Берліном і Москвою, яку історик Тімоті Снайдер називає «кривавими землями».

Наш обов'язок – звернути увагу на цю сліпу пляму в німецькій культурній пам'яті.

Так, Німеччина повинна нести історичну провину щодо Росії – варто лише подумати про варварську блокаду Ленінграда. Але неймовірні звірства були здійснені також в Польщі, Естонії, Латвії, Литві, Білорусі, Молдові та в Україні. Однак у свідомості більшої частини німецького населення «криваві землі» губляться за відповідальністю перед сьогоднішньою Росією. Кремль сприяє цьому своєю пропагандою. Голос Німеччини особливо важливий в загальному хорі європейських голосів на підтримку боротьби України за свободу і гідність.

Німеччині слід знати: ніколи більше не має бути створена вісь Берлін–Москва без урахування думки країн, розташованих між ними.

На Заході майже і не залишилося спогадів про свавільний розподіл Європи між країнами-переможницями на Ялтинській конференції після закінчення Другої світової війни. Майже немає спогадів про те, що за підсумками Другої світової люди в Центральній і Східній Європі поплатилися своєю свободою.

Для Західної Європи східна частина континенту поступово перетворилася на terra incognita.

Європу і сьогодні часто ототожнюють з Європейським Союзом. Східної Європи ніби не існує, вона приписується до сфери впливу Росії.

Саме тому все ще існує думка, що Україні слід взяти на себе функцію «нейтральної» буферної держави або своєрідного «передпокою» Російської Федерації.

Але тільки ті, хто бачить в Україні повноправну частину Європи, розуміють, що країну не можна відокремлювати від європейських інтеграційних процесів», – наголосила Марілуїзе Бек.

«Потрібні було чверть століття, щоб нарешті Україна почала виділятися із «сірої» зони як самостійна політична одиниця, суб'єкт міжнародної політики», – зазначив виконавчий директор Міжнародного фонду «Відродження» Євген Бистрицький. Він наголосив, що саме завдяки обговоренню в Бундестазі вперше за довгі роки німецькі політики почали сприймати Україну як політичну й культурну сталість.

Історичну відповідальність Німеччини перед Україною перший заступник голови Верховної Ради Ірина Геращенко дещо наблизила до наших днів і підкреслила «дуже неприємні питання – про відповідальність Європи не вчора, а сьогодні, про відповідальність наших партнерів по Нормандському формату і Будапештському меморандуму». Вона наголосила таку пекучу для України проблему, як звільнення українських полонених і політв'язнів, які незаконно утримуються в російських в'язницях, і звільнити яких без чіткої позиції європейських партнерів неможливо.

Представник Німецького товариства зовнішньої політики, історик Вілфрід Їльге порушив у своїй промові низку актуальних проблем. Він, зокрема, зазначив, що в Європі існує розколоте уявлення про Україну, до чого значною мірою спричинилася Росія, яка трактує Другу світову війну русоцентрично, як свою війну. Причому, цей воєнний міф триває не лише останні три роки, а з часів Помаранчевої революції. Історик зазначив, що в Європі має бути відновлений безпековий порядок. «Говорячи про Донбас, ми не повинні забувати Крим, – наголосив він. – Маємо думати про те, чим ми зможемо допомогти Україні в правовому полі для того, щоб повернути Крим і захистити Україну перед міжнародними інституціями та організаціями, що не можна миритися з агресією проти Криму і його захопленням»

Тим часом представник Інституту Євроатлантичного співробітництва Андреас Умланд наголосив, що незнання про Україну в Німеччині є наслідком певної недорозвинутості відносин Німеччини та України. Так, є маленька Німецька асоціація україністів, але досі в Німеччині нема жодного інституту, який би займався Україною, як і в Україні нема жодного німецького університету.

Учасник Форуму трансрегіональних студій у Берліні Андрій Портнов зазначив, що якщо раніше про Україну мало знали у світі, то після Революції Гідності про Україну знають, але не як про суб'єкт, а як про об'єкт світової політики. А в німецькій пресі відчувається брак симпатій до України, що випливає із нав'язаних стереотипів. «Україна, – зазначив Андрій Портнов, – перетворилася на лакмусовий папірець ідеологічних преференцій. Тобто прості німці розмовляють про Україну, але Україна не є суб'єктом цих розмов, а лакмусом того, що ці люди думають про ЄС, Америку, НАТО, Брюссель». Така ситуація, на його думку, є дуже небезпечною, бо якщо про Україну немає знань та інтересу до неї, як до держави, то виникає величезний простір для маніпуляцій. «Якщо Німеччина має з Росією безліч культурних асоціацій, то з Україною їх вкрай мало, тож навіть щодо постаті Шевченка часто треба пояснювати, хто це був» Розв'язати ці проблеми, на його думку, можна шляхом створення при Німецькому університеті постійної інституціоналізованої україністики, що дасть можливість вивчати українську мову, літературу, історію.

Надзвичайний і Повноважний посол України у ФРН (2008–2011 рр.) Наталія Зарудна, високо оцінюючи сам факт дискусії, сказала наступне: «Якби мені п'ять років тому сказали, що ми говоритимемо про історичну відповідальність Німеччини й у німецькому Бундестазі буде така дискусія, я б не повірила. Адже п'ять–сім років тому в Німеччині важко було говорити навіть про якусь участь або роль України як серйозного гравця під час Другої світової війни. А тим часом, саме в Німеччині про це є дуже багато архівів. Водночас Росія все зробила для того, аби в очах світу Україна постала, як «колаборант». Один із прикладів цього – так звана справа Дем'янюка. Я хотіла б дожити до того дня, коли ми говоритимемо про історичну відповідальність не тільки Німеччини, а й Росії за всі ті народи, які вона пригноблювала і продовжує вважати меншовартісними».

Наталія Зарудна торкнулася і теми українського націоналізму, роль якого потрактував Тімоті Снайдер дещо дивно, як для вченого, який, за його словами, «свою кар'єру зробив, пишучи про український націоналізм», проте, схоже, переплутав українську поліцію, яка дійсно працювала на німців, та українських націоналістів, яких нацисти вбивали та запроторювали в концтабори. «Я писав про український націоналізм … опублікував першу західними мовами статтю про роль української поліції в Голокості і як це призвело до жахливих етнічних чисток поляків 1943-го року в Україні». Але пана Снайдера на цей раз у залі не було, тож зайве було розгортати дискусію навколо його ремінісценсій. Посол лише нагадала історику , що націоналізм поневоленої нації носить визвольний характер, а волинська трагедія (за яку вповні відповідальна Армія Крайова – **Ред.**) відбулася під час німецької окупації… Хто ж насправді відповідальний за трагедію на Волині? Невже пролита на українській землі українська кров не викликає ні співчуття, ні обурення, ні докорів нехай запізнілого сумління в тих, хто насправді її спровокував?...

А доктор історичних наук, професор Києво-Могилянської Академії Михайло Кірсенко привернув увагу присутніх до позитивних моментів з історії українсько-німецьких відносон. При тому згадав українських письменників із німецьким корінням Юрія Клена та Уляну Кравченко, про внесок німецьких лікарів і фармацевтів, які долучилися до створення в Києві сучасної медицини, вчених, які розпочинали викладання в Київському університеті святого Володимира, архітекторів та інженерів, як будівничих Києва. А насамкінець навів слова колишнього канцлера Німеччини Гельмута Коля у відповідь на запитання іноземного журналіста чи насправді Україна покликана бути мостом між Росією та Європою.

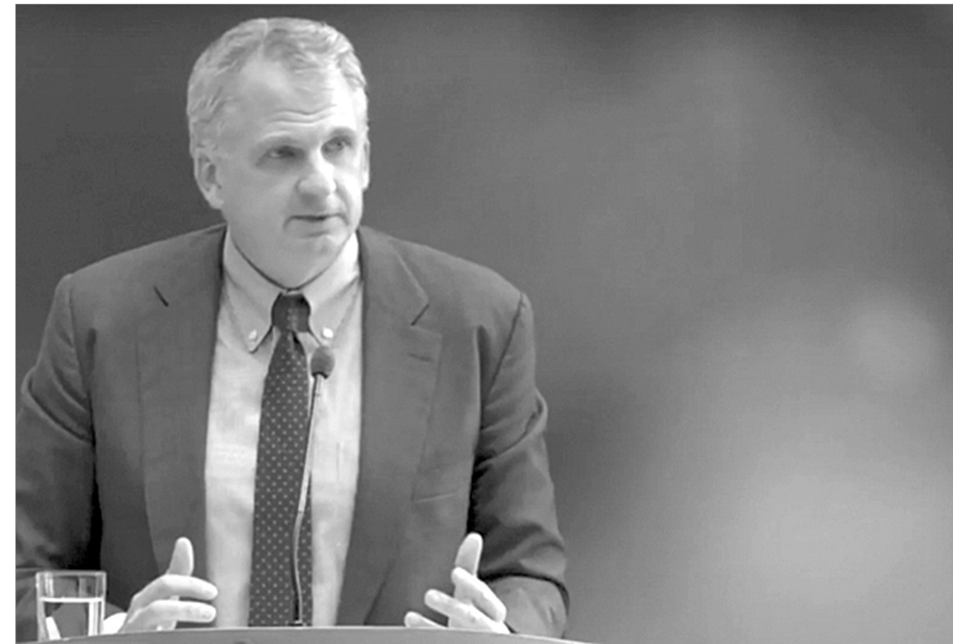
Закінчення на 9-й стор.

ПОЗИЦІЯ

ІСТОРИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ

13 липня у Верховній Раді відбувся спільний з депутатами німецького Бундестагу парламентський захід «Німеччина та Україна в Європі: відповідальність за минуле – обов'язки на майбутнє». До речі, нещодавно у Бундестагу ФРН відбулася дискусія на тему «Посеред Європи. Історична відповідальність Німеччини перед Україною». Перед дискусією з промовою виступив відомий американський історик Тімоті Снайдер, автор книги «Криваві землі». Він є фахівцем з історії Східної Європи та, зокрема, історії України, Польщі, Росії і досліджує націоналізм, тоталітаризм та Голокост.

Sehr geehrte Damen und Herren! (високошановні пані й панове)

Duzhe shanovni pani ta panove!

О'кей, я буду промовляти англійською, бо хочу бути впевнений, що говорю на цю тему дуже прецизійно. Є відоме інтерв'ю Ганни Арендт, де її запитали: «Was bleibt?» (Що залишається?) Вона відповіла: «Es bleibt die Muttersprache» (Залишається рідна мова). Певним чином ці останні шість місяців я мав подібне відчуття.

У своєму житті я ніколи не говорив так багато англійською, як за останні шість місяців, бо багато тем, що звучали в Ганни Арендт, та багато інших речей, які я, думаю, навчився з історії від росіян, від українців, від поляків та інших, багато з цих уроків, багато з цих тем зараз є релевантними щодо до моєї батьківщини, Сполучених Штатів Америки. Отже, коли ми запитуємо, в чому історична відповідальність (або в чому історична відповідальність Німеччини), я хочу розпочати з цієї точки зору.

Хочу почати з універсальної точки зору. Я звертаюся до вас не як американець, який каже: «Ми зрозуміли наше минуле, і тому в нашій країні все добре». Радше навпаки: думаю, що маючи справу з нашим минулим, для всіх нас дуже важливо – незалежно від того, чи все йде добре, чи погано, чи ми американці, чи німці, чи росіяни – бути обережними щодо різних слабких аспектів нашого минулого; і понад усе важливо бути реалістами, бути чутливими до того, як наше невміння розібратись із нашим власним національним минулим може мати несподівано великі й безпосередні негативні наслідки для теперішнього і майбутнього.

Отже, коли запитуємо, чому ми повинні обговорювати історичну відповідальність саме тепер, коли Росія вторглася й окупувала частину України, коли тільки почалися переговори про брекзит, коли по всій Європі прокочується ціла серія виборів між популістами та іншими, коли загроза конституційному ладу Сполучених Штатів Америки походить із території Сполучених Штатів Америки, чому саме в цей момент треба говорити про історичну відповідальність, моя відповідь – саме з огляду на ці причини потрібно говорити про історичну відповідальність.

Проблеми Європейського Союзу, як і криза демократії та верховенства права в США, спричинені багатьма речами; одна з них – це якраз неспроможність дати собі раду з певними аспектами історії. Отже, як я казав, я не прийшов до вас говорити з позиції, що ми, американці, все зрозуміли. Навпаки.

Дозвольте мені почати говорити про Німеччину, згадуючи про США. Чому ми нині маємо той уряд, який маємо? Значною мірою тому, що ми, американці, не змогли взяти на себе історичну відповідальність за певні важливі частини нашої власної історії.

Чому в 2017 році у Сполучених Штатах ми маємо президента, який безвідповідально ставиться до расових проблем? Як ми можемо мати генерального прокурора, який є білим супремасистом?

Бо ми не змогли розібратись із важливими питаннями нашого власного минулого, а не лише історією Другої світової війни. З цієї відстані, може, не так зрозуміло, наскільки радикально теперішня президентська адміністрація переглядає американське ставлення до Другої світової війни, але коли наша зовнішня політика називається «Спочатку Америка», то ми посилаємось на ізоляціоністський і дуже часто білий супремасизний рух, який мав на меті не дати США вступити у війну проти фашизму.

Коли ми поминаємо Голокост, не згадуючи, що Голокост стосується євреїв, коли прес-секретар президента заявляє, що Гітлер вбивав тільки свій власний народ, – то ми опиняємося в зовсім іншому духовному і моральному світі, ніж той, у якому ми були лиш яких кілька місяців тому.

Але це не все: ми також маємо адміністрацію президента, який вголос дивується, чому ми воювали в громадянську війну – чому, врешті, через рабство в Америці мав бути конфлікт.

Я згадую про це не лиш тому, що зараз користаю з кожної нагоди, щоб ангажувати себе у внутрішню політику своєї власної країни, а радше тому, що це питання про рабство (а точніше – питання про те, що таке колонія, як і що таке імперія) веде нас просто до того, що вважаю білою плямою в німецькій історичній пам'яті.

Як усім вам відомо, американська фронтирна імперія була побудована здебільшого рабською працею. Як ми не завше пам'ятаємо, саме такою моделлю фронтирного колоніалізму – побудованої рабською працею фронтирної імперії – захоплювався Адольф Гітлер. Коли він говорив про США (це в основному було до війни), то говорив щонайменше із захопленням. Єдиним питанням для Гітлера було: хто буде расово нижчим, хто буде рабами в Східній імперії Німеччини.

Відповідь на це він дав і у «Майн Камф», і в «Другій книзі», і в практиці під час інвазії 1941 року. Відповідь була: українці.

Українці мали стати центром проекту колонізації і поневолення. Українці мали трактуватися як Afrikaner або Neger – це слово дуже часто використовувалося (ті з вас, хто читав німецькі документи часів війни, знають це) за аналогією з США.

Ідея полягала у створенні в Східній Європі базованого на рабстві колоніального режиму винищення, центром якого мала стати Україна.

Ви неодноразово чули, до чого це привело – дозвольте мені лиш коротко підсумувати.

Метою Другої світової війни, з точки зору Гітлера, було покорити Україну. Тому пом'янути будь-який сегмент Другової світової війни, не почавши з України, сенсу немає. Будь-яке поминання Другої світової війни, що включає в себе цілі нацистів – ідеологічні, економічні і політичні цілі нацистського режиму, – має починатися саме з України.

Тепер це не тільки питання теорії – це питання практики. Німецька політика, що її пам'ятаємо, була сфокусована саме на Україні. «План «Голод»», за яким десятки мільйонів людей мали взимку 1941-го голодувати, «Генеральний план «Ост»», за яким, на додаток до них, протягом п'яти-десяти-п'ятнадцяти років мільйони мали бути примусово виселені або вбиті, а також «Остаточне рішення», ідея Гітлера знищити євреїв – вся ця політика, в теорії і на практиці, об'єднується ідеєю вторгнення в Радянський Союз, головною метою якого було захоплення України.

Як ви знаєте, в результаті такої ідеології цієї війни протягом 1941–1945 років близько 3,5 мільйона цивільних мешканців Радянської України стали жертвами німецької політики вбивства. Крім цих 3,5 мільйона, біля трьох мільйонів українців, мешканців Радянської України, загинули як солдати Червоної армії – або опосередковано померли внаслідок війни.

Це кількість тільки мешканців Радянської України. Звичайно, цифри будуть більшими, якщо включити весь Радянський Союз. Але тут варто наголосити на різниці між Україною і рештою Радянського Союзу, наголосити з двох причин.

1. Україна була головною метою війни, Україна була центром гітлерівського ідеологічного колоніалізму. Але, крім цього, на практиці протягом тривалого часу війни вся територія Радянської України була окупована, через що нині для українців війна – це щось, що відбувається тут, а не десь там.

2. Гітлер ніколи не планував захопити більше, ніж 10% території Радянської Росії. На практиці ж німці ніколи не окуповували більше 5% радянської Росії – і то на відносно короткий період часу.

Під час війни росіяни пережили страждання, які є немислимими для західних європейців, немислимі навіть для німців. Однак коли ми розглядаємо Радянський Союз, місце Радянської України є дуже особливим – навіть у порівнянні з Радянською Росією. В абсолютних цифрах під час Другої світової загинуло більше мешканців Радянської України, ніж Радянської Росії. І це розрахунки російських істориків. Якщо ж ми маємо на увазі відносні цифри, то у пропорційному відношенні протягом війни Україна перебувала під значно більшої загрозою, ніж Радянська Росія. Іншими словами, дуже важливо (як раніше це дуже точно і коректно сформулювала Марі Луїз) думати про німецький Vernichtungskrieg (винищувальну війну) проти Радянського Союзу, але в центрі цього є точно Радянська Україна.

Отже, якщо ми хочемо говорити про німецьку відповідальність щодо Росії, але ця дискусія має починатися з України. Україна є на шляху до Росії, і найбільш злочинні наміри та найбільш руйнівні практики німецької війни були якраз на Україні.

Якщо серйозно поставитися до відповідальності Німеччини перед Сходом, то слово «Україна» має бути в першому реченні.

Це стосується і найдовшої та найсерйознішої, а також, на мою думку, найважливішої дискусії, пов'язаної з відповідальністю Німеччини на Сході – відповідальності Німеччини за масове вбивство євреїв Європи. Це ще одна дискусія, яка не має сенсу без згадки про України.

Ідучи вулицею до цього будинку парламенту, я проминув знамените зображення Віллі Брандта, що клячить перед пам'ятником повстанню у Варшавському ґетто.

Знаменитий укляклий Віллі Брандт перед пам'ятником героям ґетто у Варшаві.

Це важливий поворотний момент в історії німецького самовизнання німецької відповідальності. Але попрошу вас глянути назад – не до Віллі Брандта у Варшаві 1970-го, а подумати про Юргена Штропа у Варшаві 1943-го. Юрген Штроп – німецький командир поліції, який придушив повстання у Варшавському гетто, який видавав накази своїм людям ходити з вогнеметами від пивниці до пивниці, щоби вбити варшавських євреїв, котрі ще лишалися живими.

Коли Юргена Штропа запитали: «Чому ви це зробили, чому ви вбивали євреїв, які ще були ще живими в Варшавському ґетто?», то його відповіддю було: «Die ukrainische Kornkammer. Milch und Honig von der Ukraine» [Українська житниця. Молоко і мед з України]. Навіть в 1943 році, вбиваючи євреїв у Варшаві, Юрген Штроп думав про німецьку колоніальну війну й Україну.

Голокост нерозривно й органічно пов'язаний з Vernichtungskrieg до війни 1941 року та органічно і нерозривно пов'язаний зі спробою завоювати Україну. Це підтверджують такі три резони:

1. Україна є причиною війни; якби Гітлер не мав колоніальної ідеї йти війною у Східну Європу, щоби контролювати Україну, якби не було такого плану, не могло бути й Голокосту. Бо саме цей план приносить німецьку владу у Східну Європу, де живуть євреї.

2. Актуальна війна приносить Вермахт, приносить СС, приносить німецьку поліцію в Україну – до місць, де їх, євреїв, потім убивали.

3. Методи. У 1941 році через масакри в таких місцях, як Кам'янець-Подільський або сумнозвісний Бабин Яр на краю Києва, німцям стало зрозуміло: щось таке, як Голокост, можливе до реалізації. Вперше не лише в історії війни, а й уперше в історії людства десятки тисяч людей були вбиті кулями у безперервній масштабній масакрі.

Тобто такі події саме на території України показали, що щось подібне до Голокосту є можливим.

Що це означає? Це означає, що кожен німець, який ідею відповідальності за Голокост сприймає на серйо, мусить також на серйо сприймати історію німецької окупації України.

Або, подавши це в інший спосіб, серйозно сприймати історію німецької окупації України – це один із способів серйозно сприймати історію Голокосту.

От як ми оцінюємо питання німецької відповідальності. А як щодо самих українців? Чи самі українці не повинні вести дискусії про те, що відбувалося на окупованій Україні під час Другої світової війни? Хіба український націоналізм не є також темою для обговорення?

Звичайно, є. Я свою кар'єру зробив, пишучи про український націоналізм. Саме тому можу бути представлений як професор Єльського університету – бо я писав про український націоналізм, про український націоналізм і етнічні чистки поляків у 1943-му. Бо я опублікував першу західними мовами статтю про роль української поліції в Голокості і як це призвело до жахливих етнічних чисток поляків 1943-го в Україні.

Український націоналізм є реальною історичною тенденцією, його треба вивчати виважено й неупереджено – як це краще і недавніше за мене зробили деякі з присутніх тут. Але якщо ми говоримо не в Києві, а в Берліні, якщо ми говоримо про історичну відповідальність Німеччини, то ми повинні визнати, що український націоналізм є одним із наслідків німецької війни в Східній Європі. У міжвоєнній Польщі український націоналізм був відносно незначною силою, яку оплачував німецький Абвер. Серед вас, я впевнений, багато хто знає, що українські націоналісти були звільнені з польських тюрем саме через те, що 1939 року Німеччина захопила Польщу. Коли в 1939-му Німеччина і Радянський Союз спільно захопили Польщу, руйнуючи польську державу, то таким чином знищили всі легальні політичні партії, поміж ними легальні українські партії, які на той час були значно впливовіші за українських націоналістів.

Отже, як я вже казав, якби ми були в Києві, то мали б обговорити роль українських націоналістів у Голокості й колабораціонізмі. Коли у вересні з нагоди 75-х роковин Бабиного Яру я був у Києві, то саме на цьому наголосив у своїй промові. Але оскільки ми в Німеччині, то дуже важливо, щоб український націоналізм розглядався як частина німецької відповідальності. Він не може бути причиною заблокувати відповідальність Німеччини, не може бути виправданням, щоб уникнути відповідальності. Український націоналізм був частиною німецької окупаційної політики – коли ви окуповуєте країну, то мусите взяти на себе відповідальність за вибрану тактику й політику окупації. Таким чином, український націоналізм не повинен бути для німців причиною не думати про свою відповідальність. Фактично, він є ще однією з причин думати про відповідальність Німеччини.

Проте я, певно, вже досить довго говорю на цю тему. Дуже важливо, коли ми говоримо про Україну, згадувати не тільки про націоналістів. Націоналісти є відносно малою частиною української історії й відносно малою частиною українського сьогодення.

Коли ми думаємо про німецьку окупацію України, то повинні пам'ятати дуже прості банальні речі, які часто не привертають нашої уваги. Такі, наприклад, що немає особливої кореляції між національністю і колабораціонізмом. Колаборували росіяни, колаборували кримські татари, колаборували білоруси. Всі колаборували. Наскільки нам відомо, немає кореляції між колабораціонізмом і національністю – за частковим винятком, звичайно, Volksdeutsche (фольксдойчів). Але загалом між колабораціонізмом і національністю кореляції немає.

Треба пам'ятати ще дещо. Більшість – можливо, переважна більшість – людей, які співпрацювали з німецькою окупаційною владою, не були політично мотивованими. Вони колаборували з окупацією, яка була там і яка є історичною відповідальністю Німеччини. Щось ніколи не говориться – тому що це незручна правда для кожного – про те, що з німцями колаборувало більше українських комуністів, ніж українських націоналістів. З цього не витягнеш жодних сенсів, тому ніхто ніколи цього не казав. Але саме так і є: з німецькою окупацією співпрацювало значно більше членів Комуністичної партії, ніж українських націоналістів.

І в цьому відношенні дуже багато людей, які колаборували з німецькою окупацією, колаборували з радянською політикою в 1930-х роках. Такі моменти – хоча вони дуже прості, та коли ви задумаєтесь про них, то вони стають абсолютно очевидними – є типовими для української історії. Типовим є факт, що спершу Україною керували як частиною Радянського Союзу, а потім – під неймовірно кривавою і руйнівною німецькою окупацією. Коли ми думаємо про те, як завершилася окупація, то часто переоцінюємо певні базові моменти – як те, що набагато більше українців загинуло, воюючи проти Вермахту, ніж воюючи на його боці – чого не можна сказати про кожну країну, яка вважається союзником.

Цього не можна сказати, наприклад, про Францію. Тому не існує офіційної французької історії Другої світової війни. І тому її не може бути навіть за Макрона. Є речі, які Макрон не може зробити, і одна з них та, що він не напише офіційної історії Другої світової війни у Франції, тому що на стороні країн Осі воювало більше французьких солдатів, ніж на боці союзників. (О'кей, ви не вважаєте це настільки незвичним, як я – нехай.)

Далі, на боці союзників воювало і, відповідно, загинуло більше українців, ніж французів; воювало і, відповідно, загинуло більше українців, ніж британців; воювало і, відповідно, загинуло більше українців, ніж американців; воювало і, відповідно, загинуло більше українців, ніж французів, британців і американців разом узятих. Разом узятих!

Чому ми не бачимо цього? Чи чому німці не завше це бачать? Бо ми забуваємо, що в лавах Червоної армії воювали українці. Ми плутаємо Червону армію з російською армією, якої дефінітивно не було. Червона армія була армією Радянського Союзу, в якій українців через географію війни було пропорційно більше.

Отже, коли ми думаємо, як закінчилась окупація, ми також повинні пам'ятати, де більшість часу були українці: пам'ятати, що українці страждали під німецькою окупацією, де приблизно 3,5 мільйона українських цивільних, переважно дітей і жінок, було вбито; і, знову ж таки, приблизно 3 мільйони українців загинули в уніформі Червоної армії, воюючи з Вермахтом.

О'кей, яке ж тут місце Німеччини, і чому це чому значно складніше, ніж могло видаватись? Як історик я знаю, що історія України є незнайомою, вона може видаватися складною, але це не єдина проблема.

Частина проблеми – як я вже казав, коли на початку згадував про свою власну країну – пов'язана зі звичками розуму. Звичками розуму стосовно колонізації, звичками розуму стосовно агресивних воєн, звичками розуму стосовно спроб поневолити інші народи.

Спроби поневолити інших, інші народи не можуть бути невинними – навіть у наступних поколіннях. Спроби поневолити інший народ, сусідній народ залишають свій слід, якщо цьому прямо не протистояти. І що гірше – нині в Європі не те середовище, де такі дискусії можуть відбуватися безсторонньо.

Ми перебуваємо саме в тому моменті, коли німецькі спроби обговорити німецьку відповідальність завжди є одночасно частиною винесеної звідкись дискусії про відповідальність.

Отже, ми запитуємо: чому всі ці базові речі не пам'ятають?

Чому не завжди пам'ятають, що Україна була основою, центром гітлерівської ідеології?

Чому не завжди пам'ятають, що Україна була центром німецького військового планування?

Чому не завжди пам'ятають, що українці були призначені рабами Німеччини?

Чому не завжди пам'ятають, що нацистська ідеологія українців сприймала як расово неповноцінних?

Чому не завжди пам'ятають, що коли ми хочемо зрозуміти Голокост, то повинні почати з України?

Чому не завжди пам'ятають, що 6,5 мільйона мешканців Радянської України загинуло в результаті німецької окупації?

Є багато причин, але одна з них – це залишена колонізаторством спокуса розуму: схильність не помічати людей, яких не вважали людьми. Всі розмови про Україну як країну, яка не відбулась, або що українці не справжня нація, чи що українці поділені культурою в Deutschsprechen [німецький поточний мові] не є чимось невинним – це спадщина спроби колонізації людей, яких не вважали людьми.

Розмірковувати про Україну, де до України застосовуються інші стандарти – ні, не ті, що це прекрасне у всіх відношеннях місце, навпаки: в тому сенсі, що ніколи не було українського народу чи ніколи не було української держави – і коли ці речі вмонтовані в німецьку мову без прямої конфронтації з німецькою ж спробою поневолення українців, розмірковувати про Україну такими слова не є невинним, такі слова в Німеччині мають бути історично відрефлексовані.

Тут зі всім цим є особлива проблема, про яку я згадаю лиш коротко, але все ж спробую трохи сказати. Спокуса для німців уникнути відповідальності – яка сама собою завжди є великою – заохочується саме російською зовнішньою політикою. Саме так, російська зовнішня політика полягає в тому, щоб поділити історію Радянського Союзу на дві частини: добру частину, яка є російською – і погану частину, яка є українською.

Те, що я маю на увазі, можу підсумувати для вас швидше, ніж це робить офіційний меморандум зовнішньополітичного відомства Росії: визволення – російське, колаборація – українська.

Саме так, це та лінія, якої вони дуже послідовно дотримуються, що в цій країні дає значний ефект.

Бо російська зовнішня політика розглядає німецьке почуття відповідальності як ресурс – саме як ресурс – щоб маніпулювати. І велика спокуса тут полягає в тому, що Німеччина, яка так багато зробила і яка багато в чому є такою зразковою в опрацюванні минулого, зазнає невдачі у цій центрально важливій частині стосовно України – в частині спокуси, яку пропонує Росія. Це ж так легко – сплутати Радянський Союз з Russland, і це стається постійно. Але це не є невинним.

Добре, російські дипломати так роблять, але жоден німець не має права так робити, жоден німець не повинен плутати Радянський Союз з Russland. Цього просто ніколи не повинно бути.

А спосіб, у який Росія розпоряджається своєю політикою пам'яті, – це експорт безвідповідальності, це намовляння інших країн ставитись до України так, як вона сама ставиться до неї. І це особливо помітно в її концепції українських націоналістів, що є реальним історичним явищем, але надзвичайно, надзвичайно роздутим в дискурсі між росіянами а німцями.

Українські націоналісти, український націоналізм був причиною – або однією з причин – Великого голодомору 1932–1933 років; український націоналізм був однією з причин терору 1937–1938 років. Український націоналізм був однією з оприлюднених Сталіним причин масових депортацій мешканців радянської України після Другої світової війни. І український націоналізм був причиною для вторгнення Росії в Україну 2014 року.

Такою є загальна генеалогія, і саме для німців в цій точці є спокуса. Бо якщо війна була лише проти націоналізму, то чому німці мають виступати проти неї?

Якщо український уряд був націоналістичним, то чому ж Німеччина повинна щось робити, щоби зупинити Росію?

Небезпека тут полягає в тому, що ви подумки вступаєте у своєрідний пакт Молотова – Ріббентропа, де німці погоджуються з росіянами, що у злі, яке прийшло в Україну з Берліна і Москви, будуть звинувачені українці. Це так просто, так зручно, так спокусливо сказати: «Хіба ми, німці, не достатньо просили вибачення? Хіба ми не зразок для всіх інших?!»

Це ж така спокуслива пастка, щоби потрапити в неї! Але я як американець можу сказати – і можу сказати це з досвіду: якщо ви неправильно зрозумієте історію колонізації і рабства, то вона може повернутися. А ваша історія з Україною – це якраз історія колонізації та рабства. І якщо залишки німецького націоналізму, які все ще у вас і зліва, і справа (зауважте, я не дипломат, я направду можу сказати те, що думаю) зустрінуться з домінуванням російського – ефективного – націоналізму, якщо ви знайдете там спільний ґрунт, спільний ґрунт в тому, що «це все вина України, то чому ми повинні просити прощення, нащо ти маєш це згадувати» – то це точно становить небезпеку для Німеччини як демократії.

Тепер перейдімо до українців, і робота, яку я роблю значно частіше – це дати українцям можливість взяти на себе відповідальність за український колабораціонізм чи за українську участь у німецькій окупації. Українцям треба зрозуміти також і роль українців у сталінській політиці терору – замість тільки стверджувати, що це просто російська політика. Бо вона не була російською – вона була радянською політикою, в якій українці теж відігравали свою роль. Це історична робота для українців, яку треба зробити.

Коли минулого вересня я був в Україні, то говорячи про Бабин Яр – коли я стояв не перед вами, групою милих людей, нехай і не всі ви німці, а коли я стояв перед мільйонами українських телеглядачів, намагаючись говорити про ці речі українською мовою, – то намагався наголосити: «Ви пам'ятаєте Бабин Ян не для євреїв, ви пам'ятаєте Бабин Яр для себе. Ви пам'ятаєте про Голокост в Україні, бо це є частиною побудови відповідального громадянського суспільства і, треба сподіватися, в майбутньому функціонуючої демократії в Україні». Це стосується їх, але це також стосується і мене, і вас, і всіх нас.

Нагадування про німецьку відповідальність за ці 6,5 мільйона смертей, спричинених війною Німеччини проти Радянського Союзу в Україні, – це не для того, щоби помогти Україні. Українці знають про ці злочини. Українці живуть із наслідками цих злочинів – діти, внуки і правнуки того покоління.

Це для того, щоб допомогти Німеччині, Німеччині як демократії. Особливо в цей період історії, коли ми дивимось у вічі Брекзиту, коли маємо вибори за виборами з популістами, коли стикаємось зі зменшенням і занепадом демократичності Сполучених Штатів – саме в цей момент Німеччина не може дозволити собі помилково розуміти ключові питання своєї історії.

Саме в цей момент німецьке розуміння відповідальності має бути доведено до завершення. Можливо, до цього часу правильно зрозуміти свою історію було справою лиш німців. Можливо, під час Historikerstreit в 1980-х історія історії Голокосту була єдиним питанням для німців.

Це мають зробити німці, але наслідки є міжнародними.

Неправильне розуміння історії України в 2013–2014 роках мало європейські наслідки. Неправильне розуміння історії України тепер, коли Німеччина є провідною демократією на Заході, матиме міжнародні наслідки.

На цьому я залишу вас. Дуже дякую.

Тімоті СНАЙДЕР, історик

Промова історика Тімоті Снайдера у Бундестагу ФРН під час публічного обговорення теми історичної відповідальності Німеччини перед Україною (промову виставила на YouTube-каналі Марілуїзе Бек, німецький політик, член Бундестагу).

Переклад Михайла Мишкала (zbruc.eu)
«День», ч. 115–116

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

ТАКА ПОТРІБНА ДИСКУСІЯ...

«Я не можу погодитися з такою дурною думкою, – відповів Гельмут Коль цілком виразно й конкретно. – Німеччина потребує, щоб Україна був нормальною європейською країною, а не просто мостом між кимось».

Промова пана Кірсенка, схоже, імпонувала і українській, і німецькій стороні. Так, керівник Центру ліберальної сучасності Рольф Фюкс, підбиваючи підсумки дискусії, зазначив: «Я дуже вдячний за виступ, який показав, що німецько-українську історію не можна зводити лише до жахів Другої світової війни. Існувала дуже багата історія економічних, культурних та інших зв'язків. Це ті внески, які зробили німці в Україні. Також дуже важливе сприйняття України не лише як жертви, але нації, яка має власну культуру, історію, економіку, щоб вона сприймалася як суб'єкт історії, а не лише як об'єкт на великій шаховій дошці супердержав».

Така візія України нам особливо до душі.

Марія БАЗЕЛЮК

Закінчення. Початок на 7-й стор.

ЗА ТЕБЕ, СВЯТА УКРАЇНО!

Два століття служіння Богові і нації: УГКЦ на Буковині

НЕСТОР МИЗАК,
АНДРІЙ ЯРЕМЧУК

КНИГА ДЕСЯТА

«Много у цьому гарному зеленому Вашому краю глибокої віри та щирої побожності! Много правдивих, добрих християн, що цілим серцем прив'язані до нашої святої віри і нашої церкви.»
Андрей Шептицький,
19 листопада 1900 р.

Дана монографія присвячується 195-літтю парафіяльного храму Собору Успіння Пресвятої Богородиці. Цю дату святкували в 2016 році.

Українська греко-католицька церква на Буковині зробила великий прогрес у цьому краї, поширюючи національно-християнські ідеї церковного єднання. Греко-католицькі священики проводили катехизацію краян у дусі патріотизму. Відбувався великий перелом у духовному вихованні народу. На Буковині працювала велика когорта священиків-патріотів. Це Теодор Лаврецький, Ігнатій Вовчук, Микола Устиянович та багато інших. А коли прибув у край Андрей Шептицький, то користь його вчення, настанов мала кожна парафія. Жіноче товариство «Мироносиці» боролось за виховання парафіян у дусі християнської моралі, всіх Божих чеснот.

Але не слід забувати ті гоніння на греко-католицьку церкву під час Першої світової війни. Влада російського царизму зачиняла храми, грабувала їх, спалювала, а самих священиків висилала в Сибір. Таким же чином заборону на нашу Церкву накладала і румунська влада. Наступ на Церкву Успіння Пресвятої Богородиці почався з 1952 року, коли радянська влада конфіскувала ділянку землі і сад площею 3349 кв.м, що належали святині. В 1961 році зачинила церкву в Чернівцях та заборонила парафії УГКЦ на місцях. Усі віряни писали заяви, скарги у різні інстанції з тим, щоб дозволити, так би мовити, існувати даним церквам. Але це результату не давало, і гоніння тривало аж до розвалу «імперії зла». Загартована в підпіллі, Українська греко-католицька церква почала відроджуватись.

Першим деканом Чернівецьким та парохом Церкви Успіння Пресвятої Богородиці після її відродження був отець-ісповідник віри Михайло Косило. Свого часу на священика його висвячував отець Миколай Чарнецький. Та довго переслідували отця Михайла, він переніс багато тортур тоталітарного режиму, тюрми та заслання. Вірою і правдою служив Церкві. Їдуть прихожани Церкви Успіння Пресвятої Богородиці з Чернівців у село Дора, що на Івано-Франківщині, на могилу отця Михайла. Приїжджають звідусіль священики, бо добре пам'ятають науку свого вчителя – наставника. На його могилі побував верховний архієпископУкраїнської греко-католицької церкви Святослав Шевчук. О. Михайло Косило відійшов у вічність на 43-му році пастирського життя та на 68-му – земного.

Пам'ятають усі прихожани владику, правлячого, на той час, єпископа Коломийсько-Чернівецької єпархії Павла Василика. Він часто приїжджав з Коломиї у Чернівці. Багато зазнав страждань та випробувань на своєму життєвому шляху о. Павло. Після допитів та катувань сталіністи засудили його на 10 років концтаборів за статтею «ізмєна родінє». Він побував на лісоповалах у Башкирії, на Спаських рудниках, в Омську. Але о. Павло завжди діяв підпільно, налагоджуючи зв'язки з іншими священиками. Праця в душпастирській діяльності була дуже потрібна всім мирянам. Добре запам'яталися слова отця Павла Василика, коли він приїхав уже в 1990 році на перепоховання 151 жертви більшовицького терору, знайдених у підземеллі церкви Святої Покрови у Бучачі. Владика звернувся до присутніх з промовою: «Ось ми бачимо невинно замучених наших братів, сестер і дітей. Кати мали на меті знищити український народ, але на перешкоді їм стала Церква, наша віра, прагнення до свободи патріотів, яких ми нині ховаємо. Ці люди загинули тому, що хотіли свободи, вільної України, любили Правду і Бога». Помер владика Павло 12 грудня 2004 р. на тридцятому році єпископського служіння.

Любили прихожани дяка Івана Калачника. Його чудовий голос зачаровував Богоспівом. Він був вірним сином своєї Церкви та України. Як сьогодні пам'ятаємо «Через поле України ішла Божа мати», бо це був голос, наче соловейка. Дяк Іван був активістом Всеукраїнського Товариства політичних в'язнів та репресованих. Помер 31 березня 2010 року.

Багато зробила для відродження духовності церкви Успіння Пресвятої Богородиці Віра Кузів – Сулятицька. Вона була членом церковної ради Собору, новітньою фундаторкою храму, великою патріоткою України. Дуже багато доклала до розбудови, становлення даної церкви. На Великодні свята Віра Кузів відроджувала писанкарство, гаївки. Завжди боліло її все те, що було зв'язано з покращенням стану греко-католицької церкви, і тут вона ніколи не шкодувала свого життя, здоров'я на славу нашого Господа і Церкви. Багато пережила Віра Кузів поневірянь, бо співпрацювала з підпіллям ОУН, відбувала тюрму та каторжні роботи в Сибіру. Вона відійшла у кращий світ 1995 року. Її святу справу продовжила дочка Лариса Ключевська.

Не можна не згадати добрих справ Олексія Бручковського. Він починав працювати в Буковинському курені. Патріот-буковинець був заарештований більшовицьким НКВС і засуджений на 10 років концтаборів. Та з розвалом СРСР Олексій Бручковський дуже активно долучився до відродження УГКЦ та національної ідеї. 14 листопада 1996 року помер.

Згадуємо також борця за права церкви, колишнього політв'язня Івана Ільницького. Був членом товариства «Пласт», скромний інтелігент, чесний і порядний чоловік. Перенесені поневіряння в більшовицьких тюрмах і концтаборах не дали йому кілька місяців дожити до проголошення незалежності України. Він відійшов у потойбічний світ 20 травня 1991 року.

Важко було відновити роботу церкви Успіння Пресвятої Богородиці, коли з церкви зробили склад промислових товарів.

Але з ініціативи активістів, які збиралися на квартирі Мирослави та Святослава Мельничуків, в 1989 році домоглися від міської влади дозволу молитися перед дверима святині. А потім і в самій церкві. Пам'ятаємо цих патріотів греко-католиків: О.Білик, М.Байструк, В.Дорожинський, А.Жовківський, В.Кузів, М.Лапко, В.Муневич, О.Олексишин, Ганна та Дмитро Костельні, диякон Фролов та ін. 8 січня 1990 року приїхав з Івано-Франківщини о. Михайло Сімкайло та відправив у храмі Богослужіння. Через місяць приїхав Павло Василик. Було ще багато провокаторів з вулиці, але вірні церкви почали діяти спільно, завзято з тим, щоб наша святиня була відкрита назавжди.

У жовтні 1991 року до Чернівців прибув Кардинал Мирослав Іван Любачівський. З проголошенням державності храм Божий запрацював. Почалися великі відбудовні роботи. З церкви московського патріархату – Миколаївської було повернуто на своє місце конфіскований іконостас. Він зберігся повністю. Виконаний був італійськими майстрами у 30-х роках ХХ століття. А для Миколаївської церкви багато поспріяли в отриманні позолоти (для того, що вони витрачали на цей іконостас) Михайло Косило, Тарас Кияк, Олег Панчук, ін. Багато у відновленні церкви допомогла Ліга Українських Католицьких Жінок з Канади (Ванкувер), головою якої є Ярослава Татарнюк. Звідти надійшли в храм матеріали на фелони, світильники, церковна і патріотична література, кошти для обігріву церкви, ін.

Значну працю вклали для відродження храму Іван Балан, Іван Снігур, Петро Цуркан, Юрій Гушкевич, Іван Терен, Степан Дапіра, Микола Лисаківський.

На даний час вікарієм Буковинським Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ є отець Валерій Сиротюк. Він є парохом громади Співкатедрального Собору Успіння Пресвятої Богородиці.

О. Василь Гасинець є деканом Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ, помічником пароха громади Різдва Пресвятої Богородиці м. Чернівців. Він – військовий капелан.

Володимир Боровий є помічником пароха Співкатедрального Собору Успіння Пресвятої Богородиці м. Чернівців, парох громади Покрови Пресвятої Діви Марії УГКЦ м. Чернівців (Садгора). Керівник центру передподружнього приготування Буковинського вікаріату.

Роман Заморський є помічником пароха Співкатедрального Собору Успіння Пресвятої Богородиці м. Чернівці, адміністратор громади Зіслання Святого Духа м. Новоселиця, лікарняний капелан.

Церква тішиться гарним дяком – Іваном Сторожуком.

Всі священики працюють у тісній співпраці, опираючись на громаду.

О. Валерій завжди цінує самовіддану працю бувших старост Василя Муневича, Василя Данка, Олександра Бурштинського, нинішнього – Мар'яна Шутяка.

В надзвичайний спосіб опікувалися громадою та духовенством ісповідники віри – єпископи, владики Павло Василик та Микола Сімкайло. Вірні церкви моляться за них та просять у Господа Царства Небесного.

Нині церква має правлячого єпископа – владику Василя Івасюка. При даній церкві є парафіяльна катехична школа для дітей.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці славиться організацією міжнародних вервиць, присвячених Божій Матері. До Чернівців у ці дні приїжджають гостювати вірні з різних куточків світу, з Прибалтики, Білорусі, Німеччини, Польщі та майже всіх областей України. Відбуваються конкурси християнської пісні.

Церква проводить наукові конференції, присвячені ювілейним датам з подвижницького життя митрополитів Йосифа Сліпого, Андрея Шептицького.

Традиційними при церкві стали фестивалі колядок, внески від благодійних концертів віддаються на допомогу хворим і малозабезпеченим сім'ям. При церкві діє рух «Матерів у молитві» під орудою вірної християнки, патріотки Орисі Пукальської. Це продовження традиції, започаткованої товариством «Жінок мироносиць» у ХІХ ст.

У храмі працює товариство «Обнова», засноване в 1998 році, яке нараховує понад 50 молодих людей, об'єднаних у студентські та академічні осередки. Щороку, влітку, вони здійснюють 150-кілометрову триденну прощу пішки до Зарваниці, де було чудотворне об'явлення Матері Божої. Духівником обнови є молодий священик Руслан Боровий. Багато добрих справ на рахунку «Обнови».

Хочеться сказати про церковний хор, незмінним регентом якого є Микола Катеринчук. Це людина, яка вміє об'єднати людей, добиватись успіху у виконанні християнських пісень. Недавно відійшла у вічність його дружина Ольга – вірна Церкві і Богові. Вона ніколи не пропускала недільні та святкові Богослужіння, приймаючи завжди Святе Причастя. Царство їй небесне!

Люди вдячні старшим сестрам церкви Марії Жовківській, Надії Моспан, Едіці Московчук.

При церкві на славу Божу співає дует «Писанка» – Оксана Савчук та Іван Ковацюк.

Пам'ятаємо добрі справи старшої сестри церкви Орисі Білик. Царство їй небесне!

Треба сказати і про незмінного бухгалтера церкви Ярославу Гой, яка працює в церкві з 1995 року, є хористкою з 1998 року та великою патріоткою.

Чернівецькі греко-католики одні з перших відгукуються на відзначення національних свят – Тараса Шевченка, трагедії Голодомору, розстрілу українських патріотів у Бабиному Яру, ювілеїв УПА, ін.

Греко-католицька церква Успіння Пресвятої Богородиці щиро вдячна парафіянам, які долучаються до відбудови та становлення всіх святинь у краї. Важко вдалось відродити всі традиції церкви, свята справа відродження церков триває. І слава Богу, що щирою молитвою, церковною піснею всі прихожани мають змогу молитися в Домі Господньому. Ми можемо вільно приходити на Богослужіння, приймати Святе Причастя та славити нашого Господа Ісуса Христа.

Вічна пам'ять і вічна слава всім святим отцям і всім доброчинцям, яких вже немає в живих, але своєю наполегливою працею вони зробили великий внесок у розбудову Української греко-католицької церкви.

Парафіяни церкви завжди моляться за всіх героїв, які загинули на Майдані та в зоні АТО. Вічна їм пам'ять!

Слава Ісусу Христу!

Слава навіки Богу!

ДОБРІ НОВИНИ

Петрівський ярмарок у Чернівцях

Це вже традиція в столиці Буковини – Петрівський Ярмарок. І це свято відпочинку, продажу та купівлі різного краму. Чого тільки тут не було. А з'їхались здається, з усієї України: з Херсону та Вінниці, Хмельницька та Львова. Були гості із зарубіжжя. Особливо з Білорусі. Такий ярмарок проводиться вже вдвадцяте.

Вирувало місто в безперервному гомоні людей. Що ближче до прилавків крамниць, то чулось голосне: «Мед наш настояний на цілющих травах, різні смаколики та випічка з аромату літа...» Важко було утриматись від того, щоб не скуштувати духмяного медівника та інших наїдків. Адже люди вкладали в свою працю всю душу.

Варто зазначити, що мер міста Олексій Каспрук надає особливого значення проведенню в Чернівцях Петрівського ярмарку. Бо ж і місто було готове до цього значно раніше. Свято розпочинали на Центральній площі, а далі святковою ходою пішли до Центрального парку культури і відпочинку ім. Т. Шевченка. Тоді символічним ключем міський голова відкрив урочистості.

Всім, мабуть, догодили. Бо зі свята люди поверталися задоволені, щасливі.

До пізнього вечора то тут, то там линули над містом акорди легкої, спокійної музики.

І дай, Боже, нам дочекатися наступного ярмарку в 2018-му.

Сторінку підготувала
М.КИСИЛЬОВА

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР

ПОВЕРНЕННЯ ГЕТЬМАНА МАЗЕПИ

Дещо нетривіальне втілення на сцені Харківської опери однієї з найяскравіших партитур Петра Чайковського не стало несподіванкою – про напружену роботу творчого колективу театру на чолі з його головним диригентом Володимиром Гаркушею над виставою «Мазепа» знало «все місто». І ось першого та другого липня цього року спектакль уперше було представлено достатньо вже заінтригованій харківській публіці.

Чому саме цей твір геніального композитора, чий родовід, до речі, має прадавні козацькі корені, обрав театр для останньої прем'єри сезону? Постать гетьмана Івана Мазепи понад три століття залишається знаковою – і для щирих патріотів України, і для її запеклих ворогів, а визначення «мазепинці» (пізніший варіант – «бандерівці») лише в сучасній Україні позбулося, нарешті, негативного забарвлення та вживається в цілком позитивному контексті… Безпосередній же привід – 330-та річниця обрання Мазепи гетьманом. Ця доленосна для нашої багатостраждальної Батьківщини подія відбулася наприкінці липня 1687 року на військовій (козацькій) раді під слобідським містечком Коломаком.

У ролі Мазепи – Володимир КОЗЛОВ

Музичний матеріял опери не викликає жодних сумнівів стосовно прихильного ставлення композитора до свого героя. Виявити це відкрито Чайковський, звісно, не міг, а розвиток подій та трактування образів у добре всім відомому лібретто опери є прямим зверненням до пушкінської «Полтави». На щастя, крім фахово досконалого українського перекладу «канонічного» тексту, постановники спромоглися розшукати суттєво відмінне лібретто, авторами якого були знані діячі української діяспори Льонгін Цегельський та Дмитро Чутро. Таким чином, виконавці, завдяки справді творчому підходу до поєднання окремих частин названих джерел та вдалому подальшому літературному опрацюванню, отримали текст з розставленими по-новому змістовними та емоційними акцентами.

Вистава просто ряснiє яскравими художніми знахідками! Глибокою символікою виповнена промовиста сценічна метафора на початку першої дії опери. Довга смуга звичайного білого полотна, що має уособлювати життєвий шлях, котрий обирає собі людина, на наших очах перетворюється на хрест, який невблаганною долею судилося нести цій людині… Особливої композиційної стрункості, завершености спектаклю надає рідкісне за своєю красою та, водночас, близьке до автентичного звучання народної пісні «Чорна рілля ізорана», яка лунає на початку та в кінці вистави. Улюблена пісня Степана Бандери дуже органічно входить до загального художнього простору опери, але й нібито перебуває дещо осторонь…

Режисер-постановник Армен Калоян, не переймаючись вигадуванням надто вже сміливих мізансцен, успішно втілював свої творчі задуми у традиційній для оперної режисури манері, коли суттєвим чинником стає зручність сценічного існування для солістів та хору, наявність зорового контакту між вокалістами й диригентом. Безумовний успіх вистави вкотре підтвердив, що такий підхід був і залишається безпрограшним. Зокрема, розгорнуті хорові сцени, ретельно вибудовані визнаним метром хорового мистецтва Олексієм Чернікіним, можна без вагань визнати взірцевими!

Постать Мазепи, партію якого на прем'єрних виставах натхненно виконували молоді (за мірками оперного мистецтва) співаки-баритони Олександр Лапін та Володимир Козлов, вражає своєю справжньою, непідробною шляхетністю в усьому – від вишуканої манери співу й до впевненої гордовитої ходи. Маємо ще один переконливий приклад вірності не тільки історичній, але й життєвій правді, бо справжня самоповага неможлива без шанобливого ставлення до інших людей. Наведемо принагідно кілька уривків з листів всесильного гетьмана до своєї коханої. У них, окрім палкої любові до юної красуні, ще й глибока повага до неї: «Моє серденько, мій світ рожаний! Сердечно на теє болію, що недалеко від мене їдеш, а я не можу очиць твоїх і личка біленького видіти…». Або ж: «Моє сердечне кохання! Прошу і вельми прошу, будь ласка, зо мною побачитися для усної розмови…». І, спересердя, та все одно якось дуже шляхетно: «Бодай того Бог з душею розлучив, хто нас розлучає…».

Своєї кульмінації музичний та драматичний розвиток опери сягає у сцені, де Мазепа після важких роздумів і вагань розповідає коханій про намір виступити за волю України, щоб назавжди позбутися зверхности будь-якої іншої держави. Марія захоплено й беззастережно приймає його щире зізнання, а безкрає зоряне небо, на тлі якого розгортається дія й лунають пророчі слова великого гетьмана, сприймається «обличчям Всесвіту», перед яким розкриваються справжнє значення та історичний масштаб тих вікопомних подій.

Сцена з вистави. Любов – Вікторія ЖИТКОВА, Андрій – Олександер ЗОЛОТАРЕНКО, Кочубей – Андрій КАЛЮЖНИЙ

Майже бездоганний художній смак, притаманний команді постановників, не дозволив їм трактувати постать Василя Кочубея лише як такого собі підступного зрадника. Навпаки, він викликає щире співчуття до себе, а вокальна та акторська майстерність досвідчених співаків-басів Андрія Даценка та Андрія Калюжного неабияк сприяє цьому. Подібним же чином постановники (разом із виконавцями-тенорами – Романом Гордєєвим та Олександром Золотаренком) працювали над сценічним – вокальним та акторським – втіленням ще одного з провідних персонажів опери. Андрію, молодому козакові, без тями закоханому в Марію, не судилося, на відміну від його суперника-гетьмана, достойно витримати найголовніше й найважче випробування в житті кожної людини – на вірність своєму народу. Прекрасного музичного матеріялу, чудових голосів співаків та їхнього акторського хисту виявилося замало для того, щоби цілковитий антигерой перетворився на свою протилежність. Утім, публіка не поспішає визнавати його відступником, підсвідомо сподіваючись, як на диво, на можливість спізнілого каяття…

Жіночі образи опери Чайковського – Марія, донька Василя Кочубея, яку так палко кохає гетьман Мазепа, та Любов, дружина Кочубея – нагадують нам про влучне спостереження відомого європейського літератора, зроблене ним ще позаминулого століття: «Українка – еспанка Сходу… При кожній нагоді в ній спалахує нестримна козацька натура, що не знає жодного пана…». А сильна й рішуча особистість, якою виведена в опері Кочубеєва дружина, виконавицями партії котрої виступили знані меццо-сопрано Наталія Матвєєва та Вікторія Житкова, вочевидь має дещо спільне з шекспірівською леді Макбет… Чудові, хоча й доволі відмінні між собою сопранистки, – Алла Мішакова та Юлія Піскун, – представили (кожна своє) сценічне втілення юної Марії Кочубеївни. Щире захоплення глядачів викликали обидві співачки, а для шанувальників опери залишається щаслива нагода послухати в цій партії щонайменше двох виконавиць.

Вкрай аскетичне сценографічне вирішення вистави, запропоноване талановитою театральною художницею Надією Швець, зі стилізованими козацькими вартовими вежами (вони ж – будівельні риштування або, навіть, в'язничні мури), різко контрастує з різнобарв'ям мальовничих костюмів, ескізи яких створив художник Ілля Паньок. Візуальний ряд спектаклю доповнюють зображення на величезному екрані – це, переважно, світлини напівзруйнованих, та все одно прекрасних українських церков, що немов уособлюють величний храм «міцної української держави», котрому можна завдати будь-якої шкоди, але знищити не вдасться ніколи й нікому. А вже у фіналі вистави на екрані з'являються постаті героїв козацької доби, гайдамаків, січових стрільців, вояків українських збройних формувань 1917–1921 років, бійців Української повстанської армії, та, нарешті, героїв сучасних, що дають рішучу відсіч підступній російській навалі…

Як відомо, Петро Чайковський неодноразово відвідував Харків, а з представниками музичних кіл цього слобожанського міста у славетного композитора склалися напрочуд теплі, дружні взаємини. Є переконливі свідчення перебування в Харкові й гетьмана Івана Мазепи. Саме тут вони зараз і зустрілися – нащадок відважного козацького сотника Чайки та національний герой України, що став згодом найвідомішим (у цілому світі!) з усіх українських гетьманів. Щодо Івана Мазепи, то він відтепер у Харкові не проїздом, а, радше, з дружніми гостинами, які триватимуть, сподіваємось, протягом нескінченної низки наступних театральних сезонів.

І наостанок. Годилося б відновити справедливість, і не саму лише історичну – ще раз назвати ім'я людини, без ефективної роботи якої про прем'єрну (й не тільки) виставу взагалі не йшлося б. Тільки той, хто знає життя театру «зсередини», здатний оцінити значення особи директора у процесі створення нового спектаклю, коли, крім творчих зусиль колективу, на досягнення спільної мети треба спрямовувати й наявні виробничі, організаційні, фінансові можливості. Треба визнати, що останнім часом харківським театрам щастить на сучасних директорів-професіоналів, серед яких і Олег Онищенко. Тож, браво, пане Олеже!

Петро ДЖЕРЕЛЯНСЬКИЙ
м. Харків
Світлини Леоніда Логвиненка

ПІД ПОКРОВОМ БОГОРОДИЦІ

Освячення ікони – образу захисниці українського воїнства

У Михайлівському Золотоверхому соборі Києва освятили ікону Покрови Матері Божої – покровительки українських воїнів, яка стане головною іконою Збройних сил України.

Ідея створити таку ікону з'явилася у військових священиків (сьогодні в Україні налічується близько 500 капеланів, більшість з них проходять службу на сході України) та у ветеранів АТО, котрі захотіли мати свій власний образ-ікону. На іконі зображені українські воїни різних епох: рівноапостольний князь Володимир, гетьман України Іван Мазепа, січовики та чорні запорожці часів УНР, повстанці УПА, боєць «Самооборони Майдану», бійці добровольчих батальйонів та воїни АТО. Всі вони об'єдналися навколо постаті небесного покровителя українського воїнства Архистратига Божого Михаїла.

В освяченні взяли участь голова Синодального управління військового духовенства УПЦ Київського Патріархату митрополит Іоан та намісник Святійшого патріарха митрополит Епіфаній. «Сьогоднішній день можна назвати тим днем, коли українські воїни отримали свій образ, своє знамено, свій знак молитви до Бога. Він створений як образ захисниці українських воїнів», – сказав під час освячення ікони митрополит Іоан. Художник Юрій Нікітін, який написав ікону для українських військових, розповів, що розмістив внизу ікони червоні маки як символ крові, якою повсюдно полита українська земля. Під час освячення священики помолилися за незалежність України та за її захисників, які перебувають у зоні бойових дій. Участь у молитві за Україну взяли військові священики (капелани) УПЦ Київського Патріархату, які протягом останніх двох років перебувають на фронті та опікуються українськими воїнами у бойових підрозділах.

Митрополит Іоан повідомив, що нововисвячену ікону, яка називається «Богородиця воїнська», урочисто пронесуть українські військові – ветерани бойових дій на Донбасі, через центр Києва під час 10-ї, ювілейної хресної ходи УПЦ КП – 28 липня 2017 року, в День Хрещення Руси-України. Згодом військове духовенство з цією іконою відвідає бойові підрозділи у зоні АТО та помолиться за перемогу української зброї. За словами митрополита Іоана, місце «Богородиці воїнської» – у Гарнізонному Храмі, але він ще поки не споруджений, тому ікона тимчасово буде зберігатися у Храмі святителя Миколая Чудотворця на Подолі.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

МЕДИЧНА РЕФОРМА:

першими майбутню модель охорони здоров'я випробують науково-лікувальні інститути

Наталка ПРУДКА

УРЯД ДАЄ 200 МЛН НА МЕДИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ВІД ВАЖКИХ ІНФАРКТІВ ТА ІНСУЛЬТІВ

З 1-го липня Кабінет міністрів спільно з Національною академією медичних наук запустили експериментальний проект з протидії «епідемії» інсультів, інфарктів та інших серцево-судинних захворювань. Через високий рівень цих захворювань Україна очолила рейтинг смертності серед європейських країн. Українські чоловіки – від 30 до 59 років – помирають від цих хвороб у шість разів частіше, ніж їхні ровесники в ЄС. При цьому середня тривалість життя в Україні на 10–15 років нижча порівняно із Заходом.

У загальній структурі смертності серцево-судинні хвороби сягнули майже 70 відсотків, тоді як у більшості країн Європи не перевищують 50-ти. До того ж, інфаркт міокарда в Україні значно помолодшав – чоловіки часто помирають у 40-50 років. Щоб уникнути летальних наслідків, пацієнта протягом години потрібно доставити в кардіологічні центри (сьогодні таких лише декілька – Інститут ім. Амосова, Інститут ім. Стражеска, клініка Ємця та Інститут серця). Там за 10 хв. роблять коронографію, а потім ставлять стент або ж роблять аортокоронарне шунтування. І тоді людина живе ще десятки років. Такі центри планується створювати по всій Україні, адже до Києва за годину пацієнта не доправити.

Загалом в Україні через проблеми з серцем і судинами щороку помирають понад 400 тисяч громадян. Загрозливі темпи змушують владу реагувати. Уряд вирішив провести експеримент, у якому будуть задіяні чотири столичні науково-лікувальні інститути Національної академії медичних наук (НАМН), де певну кількість важко хворих лікуватимуть безплатно, всі витрати компенсуватиме держава.

«Щоб підтримати учасників цього експерименту, уряд виділить 200 мільйонів гривень – це будуть додаткові кошти, крім уже виділених в бюджеті на поточну діяльність цих інститутів», – повідомив автору віце-прем'єр Павло Розенко. У такий спосіб у Кабміні намагатимуться сприяти реформуванню системи охорони здоров'я.

«Ці інститути самостійно розробили протоколи лікування, порахували вартість медичних послуг, а держава виділяє на цей проект 200 млн гривень. З другого півріччя інститути отримуватимуть гроші не за «ліжко-день», а за проведене лікування», – повідомив президент Національної академії медичних наук України Віталій Цимбалюк.

«Наприклад, якщо у пацієнта інфаркт, його везуть в Інститут кардіології імені академіка Стражеска. Оскільки це ургентна патологія, яка вимагає невідкладної швидкої допомоги, то за це заплатить держава. Якщо поступає пацієнт з обласного центру за направленням, тоді платить обласне управління охорони здоров'я. Якщо ж пацієнт застрахований, за нього платить страхова компанія», – пояснює Цимбалюк. Президент Академії акцентує увагу на проблемі з іншими (не ургентними) пацієнтами, які хочуть лікуватися в цих інститутах, але не мають коштів. «Це болюче питання, бо пацієнт каже: ми живемо у державі, в Конституції якої записано, що медицина – безплатна», – визнає Цимбалюк.

Фактично уряд вирішив в експериментальному режимі – з обмеженою кількістю учасників – випробувати майбутню модель охорони здоров'я, широкомасштабне запровадження якої планується здійснити, відповідно до законопроекту №6327 про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів. Документ був ухвалений парламентом 8 червня у першому читанні, у вересні його обіцяють знову винести на голосування.

ЕКСПЕРИМЕНТ У ДЕТАЛЯХ

«Кабінет міністрів ухваленою постановою започатковує перехід на нові розрахункові стосунки (*медичних закладів та пацієнтів* – **Ред.**) для того, щоб заклади мали змогу офіційно отримувати кошти за надані послуги, а потім ці кошти вкладати в своє матеріально-технічне оснащення. Уряд своїм рішенням повинен затвердити розрахунки (*вартості послуг* – **Ред.**), тобто запровадити прозорі правила обігу коштів у медзакладах», – сказав у розмові з автором народний депутат, доктор медичних наук Костянтин Іщейкін. Він наголосив, що ця постанова передбачатиме і безплатне лікування для пільгових категорій громадян, зокрема, й для учасників АТО.

Довідка про учасників експерименту

В запланованому експерименті (200 млн грн) будуть задіяні:

Національний науковий центр «Інститут кардіології ім. Стражеска» – 22,4 млн грн

Інститут нейрохірургії імені Ромоданова – 52,4 млн грн

Національний інститут серцево-судинної хірургії імені Амосова – 70,6 млн грн

Національний інститут хірургії та трансплантології імені Шалімова – 54,6 млн грн

У планах Міністерства охорони здоров'я – кардинально змінити механізм фінансування медицини: замість старої радянської системи Семашко, в основі якої лежить фінансування «ліжко-дня», тепер кошти будуть надаватися на лікування конкретного пацієнта. Тобто скільком людям надали допомогу – стільки коштів отримає медзаклад. Гроші на рахунки лікарні надходитимуть від держави, місцевих бюджетів, страхових компаній та пацієнтів. «Все відбуватиметься прозоро», – каже Віталій Цимбалюк. Він переконаний, що «це однозначно приведе до інтенсифікації лікування, збільшення оперативних втручань та зменшення кількості днів перебування пацієнта у стаціонарі».

«Така система працює за кордоном. Там клініки з 50 ліжко-місцями можуть пролікувати значно більше пацієнтів, порівняно з нашими, які мають 200 ліжко-місць. Але в них краще обладнання, тому коли пацієнт приходить до лікарні, то амбулаторно він вже якісно обстежений. Це дозволяє робити операцію у той же день, коли він звернувся. По-друге, післяопераційний період, якщо все іде благополучно, значно менший. Уже на четвертий-п'ятий день пацієнта виписують. Але тут є певні застереження: за кордоном розвинута система так званих сімейних лікарів. І пацієнт, якщо його виписують зі стаціонару, не залишається без нагляду. Якщо відбудеться загострення хвороби – він оперативно повернеться в лікарню. У нас же сімейна медицина тільки-тільки стає на ноги. Лікарів не вистачає. Виписувати хворого на четвертий-п'ятий день досить небезпечно. Тим більше, що у нас на сьомий-десятий день тільки знімають шви», – попереджає про ризики президент медичної Академії.

Ключова реформа МОЗ – кошти йдуть за пацієнтом. При цьому певну частину грошей виділятимуть місцеві органи влади. Діятиме схема: регіони сплачуватимуть лікування своїх хворих у інститутах НАМНУ. Інститути мають підписати контракти з обласними управліннями охорони здоров'я, а хворі – отримати направлення від місцевих лікарів. Якщо такого направлення не буде, хворий лікуватиметься за свій рахунок.

«ВЕЛИКИЙ ПЕРЕЛОМ»?

На потреби Національної медичної академії – а це 36 наукових інститутів, уряд у поточному році виділив 1,5 млрд грн. У самій Академії вважають, що для повноцінного функціонування закладів потрібно 4,7 млрд грн. «Ще 639 млн нам планують надати. Сподіваюсь, що найближчим часом відповідні зміни Верховна Рада внесе в Держбюджет», – повідомив автору Віталій Цимбалюк. За його даними, в 2013–2014 роках ввели так звані квоти – 30 відсотків хворих із регіонів лікуються в інститутах безплатно, а 70 – повинні сплачувати гроші. «Але жодне облуправління з охорони здоров'я навіть копійки не сплатило. Мені не раз доводилось чути: «У нас немає грошей, щоб направляти хворого у Київ». Як результат, на жаль, є випадки, коли пацієнтам робили не зовсім успішні операції, і хвороба прогресувала. Врешті-решт ці люди потрапляли до нас, і ми мусили виправляти помилки місцевих лікарів. Я дуже побоююсь, що цей варіант повториться», – каже Віталій Цимбалюк.

«Тому я звернувся до директорів наших інститутів, які є одночасно керівниками певних напрямів у Міністерстві охорони здоров'я, щоб вони створили комісії, пройхалися Україною і встановили відповідність категорій лікарів. Висновки комісії мають бути оформлені документально. І якщо хтось із лікарів взявся не за своє – за операцію четвертого чи п'ятого рівня складності, то тоді його варто притягувати до відповідальності», – наголошує президент НАМНУ.

Але академічні інститути повинні займатися не лише лікуванням, а й стратегічними науковими розробками – ці заклади повинні розробляти нормативи та протоколи лікування. До прикладу, в США також є 27 національних інститутів здоров'я, назви та завдання яких на 90 відсотків збігаються з українськими. Ці інститути прогнозують динаміку захворювань, вивчають новітні методики лікування – їх спочатку впроваджують в інститутах, тестують на добровольцях, а потім надають дозвіл на запровадження. Такою ж діяльністю займаються й інститути НАМНУ. Але в США національні інститути здоров'я щороку з бюджету отримують понад $33 млрд, а інститути НАМНУ в 2016 році – 1,5 млрд грн.

Президент Національної академії медичних наук України Віталій Цимбалюк: «Експеримент покаже, скільки треба коштів на гарантовану медичну допомогу»

– Які очікування науковців від реалізації оголошених планів?

– Ми живемо в епоху перелому в медицині – відмовляємося від старого, а що буде створено нового, поки що не знаємо. Тому Академія підійшла до цієї проблеми суто з наукової точки зору: ми вирішили провести експеримент, в якому будуть задіяні чотири інститути – імені Ромоданова, Шалімова, Стражеска й Амосова. Вже розроблені протоколи лікування, розраховано вартість медичних послуг, але поки що триває дискусія щодо методик розрахунку вартості послуг. Ми рахували за однією методикою, а зараз нам пропонують іншу, тоді як до запуску експерименту – з 1 липня – залишилося обмаль часу. Ми готові розпочати цей пілотний проект і знаємо, що це буде дуже складно.

– Хто розробляє методику розрахунку вартості послуг – інститути-учасники експерименту, МОЗ, Кабмін?

– Пропонується декілька методик – їх, якщо я не помиляюся, не менше п'яти. По ідеї, спочатку методику мало б затвердити Міністерство охорони здоров`я, потім – Кабмін. Поки що вони ніде не затверджені, але, думаю, пілот можна розпочинати.

– Коли ми дізнаємося про результати експерименту?

– Більш широке запровадження медичних послуг в новому режимі розпочнеться лише після того, як ми побачимо, чим закінчиться пілотний проект. Якщо експеримент почнемо 1 липня, то вже наприкінці грудня будемо підбивати перші підсумки.

– Які критерії будуть застосовані для визначення результатів експерименту?

– Нам важливо зрозуміти, чи вистачить інститутам виділених урядом на цей пілот 200 млн грн? Якщо не вистачить, будемо просити ще. Під час цього експерименту і ми, і уряд повинні зрозуміти, скільки взагалі потрібно коштів медичним закладам на гарантовану медичну допомогу. Будуть пацієнти, скажімо, з ургентною патологією (*хворі, що потребують невідкладної допомоги* – **Ред.**), діти, вагітні, бійці з зони АТО, інваліди Чорнобиля – це так звані пільгові пацієнти, які дійсно повинні отримувати підтримку держави. Потрібно буде вивчити весь процес.

Директор Інституту кардіології ім.Стражеска Володимир Коваленко: «Протягом експерименту кожен п'ятий пацієнт лікуватиметься безплатно»

«Виділених урядом 200 млн грн на експериментальний проект чотирьох інститутів, звісно, вистачить не для всіх. Але держава обіцяє додатково виділяти кошти», – розповів авторудиректор Інституту кардіології імені академіка Стражеска Володимир Коваленко.

– Ваш інститут бере участь у експерименті. Як пояснити простій людині, яку користь вона від цього матиме?

– Пілотний проект передбачає безплатну медичну допомогу в повному обсязі – відповідно до протоколів лікування, затверджених Міністерством охорони здоров'я та які відповідають міжнародним стандартам доказової медицини. Передбачається, що в межах проекту будуть фінансувати невідкладну, рідкісну і важку патологію. Тобто безплатно надаватиметься лише ексклюзивна допомога.

– Яким чином пацієнт зможе потрапити до вас на лікування?

– Пацієнт потраплятиме за направленням та відповідно до переліку тих діагнозів, які будуть затверджені спільно МОЗ та НАМН України. Вони ще не затверджені, але вже підготовлені в додатках до проекту урядової постанови. Національна академія медичних наук укладатиме договори з установами, які їй підпорядковані, тобто з учасниками пілотного проекту.

– Тобто всі такі хворі нічого не платитимуть?

– Так, держава повинна компенсувати лікування. Що стосується нашого Інституту, то це будуть гострі інфаркти міокарда, важкі порушення ритму серця, важкі ускладнені гіпертонічні кризи. Це ті патології, що можуть закінчитися фатально, тобто людина може померти. Наші лікарі надаватимуть висококваліфіковану, високотехнологічну допомогу, а це потребує відповідного матеріально-технічного забезпечення: ліками, витратними матеріалами, стентами тощо.

– В інституті вже розроблені нормативи лікування?

– Так, звичайно, визначені категорії хворих, протоколи їх лікування та відповідне матеріально-технічне забезпечення.

– Чи є прогнози кількості пацієнтів, які лікуватимуться в інституті ім. Стражеска протягом дії експерименту?

– Це буде приблизно 20 відсотків того лікувально-профілактичного ресурсу, який може надати наша медична установа. Вже потім,у міру реалізації виділених нам коштів, держава обіцяє додатково виділяти кошти на розвиток цього пілотного проекту.

– В Інституті ім. Стражеска давно розробили програму лікування серцево-судинних захворювань. Але її й досі не затверджено?

– Так, вона ще не затверджена Кабміном. Програма передбачає повний цикл: починаючи з первинної профілактики, усунення факторів ризику захворювання, формування здорового способу життя, ранньої діагностики і прогнозування розвитку окремих серцево-судинних хвороб, і до надання високотехнологічної допомоги з наступною реабілітацією хворих, які перенесли, наприклад, гострий інфаркт міокарда, а тому потребують подальшої реабілітації.

– Хто гальмує? Чому два роки поспіль не ухвалюють програму, яку подали в МОЗ ще за часів міністра Олександра Квіташвілі?

– Мені важко відповісти на це запитання, ми свою частину роботи виконали. Думаю, що вже в бюджеті наступного року це питання буде розглядатися, ми виступаємо з такою ініціативою.

– Які суми потрібні на втілення цієї програми?

– Ця програма розрахована на п’ять років, починаючи з 2018-го. Щороку на таку програму передбачається витрачати більше 1 млрд грн. Тобто загалом програма може коштувати 5–6 млрд грн.

– А головним буде Інститут ім. Стражеска?

– Так, наш Інститут серцево-судинної хірургії буде координатором – ми вже маємо досвід виконання подібних програм. Перша програма у нас була з профілактики та лікування артеріальної гіпертензії протягом 2000–2010 років. В результаті отримали суттєві результати: за ці 10 років нам вдалось збільшити в три-чотири рази виявлення артеріальної гіпертензії, збільшити вдвічі прихильність до лікування хворих і зменшити наслідки цієї хвороби – а це інфаркти, інсульти, які в категорії працездатного населення зменшились приблизно на 18–20 відсотків, а тривалість життя хворих із серцево-судинними захворюваннями підвищилась за цей період на 1,2 року.

Так що доцільність реалізації таких програм має надзвичайно велике значення. Починати потрібно саме з профілактики, активного виявлення.Та й з економічної точки зору, саме такий підхід до зменшення смертності та інвалідності економічно найбільш доцільний.

В Україні понад 20 млн осіб мають серцево-судинні захворювання, тому програма передбачає включити всю систему охорони здоров’я у диспансерний огляд, тобто моніторинг таких хворих. Оскільки сьогодні здійснюється реформа первинної ланки охорони здоров’я, саме ця категорія хворих у великих кількостях повинна осідати саме у сімейних лікарів.

– Чи зустрічалися ви з в.о. міністра Уляною Супрун з приводу цієї програми?

– Особисто з пані Супрун ми не зустрічались, але в Міністерство охорони здоров’я ми надавали наші пропозиції. На жаль, відповіді поки що не отримали.

– Як особисто ви оцінюєте реформування первинної ланки системи охорони здоров’я, яку багато хто взагалі не сприймає?

– Реформування первинної ланки охорони здоров’я – це давня історія: перехід від дільничного лікаря до лікаря загальної практики – сімейного лікаря. Треба цю роботу продовжувати і не хитатись з одного боку в інший. І кожен наступний міністр повинен просто виконувати наступний етап цієї програми.

– А чи доцільно надавати автономію медичним закладам шляхом їхньої реорганізації з бюджетних установ в самостійні підприємства, що належать громадам?

– Це нове питання. Так званий закон про автономізацію медичних закладів на початку травня підписаний Президентом, передбачає розширення господарських можливостей кожної установи охорони здоров’я, в тому числі, й перехід від державних установ, які мають гарантоване фінансування, до державних підприємств з розширеними повноваженнями надання медпослуг на основі госпрозрахунку. Там ще багато проблем, які треба вирішити для ефективного втілення цього закону – є неузгодженість з Бюджетним, Господарським кодексами, із законом про працю і багато чого іншого.

– На це потрібно чимало часу, а закон вже через півроку почнуть втілювати?

– Потрібне поетапне запровадження. Думаю, що наш пілотний проект, в якому бере активну участь Національна академія медичних наук, дасть відповіді на багато невирішених сьогодні проблем. Треба впроваджувати різні форми – і медично-соціального страхування, і можливість громадянам надавати за їх бажанням розширену медичну допомогу, покращені умови перебування (*на лікуванні* – **Ред.**). Жорстко підходити лише з позиції критики – не можна. Цей шлях за правильного законодавчого вирішення, відповідної підготовки до нових умов господарювання закладів охорони здоров’я, керівників і самого суспільства може в кінцевому етапі мати позитивні наслідки.

Додаток:

До відома: фінансування наукових Інститутів здійснюється за двома напрямками: «клініка», тобто, лікування хворих, і наукова робота. З 1 липня додалося фінансування за рахунок коштів, виділених урядом на експеримент за участі чотирьох інститутів, але тоді припиняється фінансування за напрямком «клініка».

Інститут Амосова:

клініка, тобто, лікування хворих, фінансується лише в півріччі – приблизно 26,3 млн грн, а з другої половини року клініка фінансується з коштів, виділених урядом на експеримент – 70,6 млн грн, витрати на науку на 2017 рік – 3,7 млн грн.

Загальний обсяг фінансування Інституту Амосова на 2017 р. – приблизно 100,7 млн грн.

= = =

Інститут Шалімова:

клініка фінансується лише в першому півріччі – 29,9 млн грн, а з другої половини року клініка фінансується з коштів, виділених урядом на експеримент – 54,6 млн грн, витрати на науку на 2017 рік – майже 4,3 млн грн.

Загальний обсяг фінансування Інституту Шалімова на 2017 р. – приблизно 88,9 млн грн.

= = =

Інститут Стражеска:

клініка фінансується лише в першому півріччі – 17,6 млн грн, а з другої половини року клініка фінансується з коштів, виділених урядом на експеримент – 22,4 млн грн, витрати на науку на 2017 рік – майже 5,8 млн грн.

Загальний обсяг фінансування Інституту Стражеска на 2017 р. – приблизно 45,8 млн грн.

= = =

Інститут Ромоданова:

клініка фінансується лише в першому півріччі – 30,8 млн грн, а з другої половини року клініка фінансується з коштів, виділених урядом на експеримент – 52,4 млн грн, витрати на науку на 2017 рік – майже 5,02 млн грн.

Загальний обсяг фінансування інституту Ромоданова на 2017 р. – приблизно 88,2 млн грн.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

СТЕЖИНА ВІД БАТЬКА ДО СИНА

«Я повинен малювати щодня, інакше життя втрачає свій сенс»
Олександр Масик

У рамках відзначення 100-ї річниці з дня заснування Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, з ініціативи ГО «Сумське земляцтво у Києві», реалізовано творчий проект «Стежина від батька до сина». Художньо-документальна виставка урочисто відкрилася у виставкових залах Центрального державного музею літератури та мистецтва України і поєднала такі дати: 100-річчя Заслуженого художника України Володимира Ілліча Масика та 70-річчя художника Олександра Володимировича Масика.

В експозиції представлено понад п’ятдесят художніх творів із родинної колекції, цінні архівні документи із фондів ЦДАМЛМ, твори зібрань Дирекції художніх виставок України. Через образне бачення двох поколінь митців, випускників НАОМА, до глядачів промовляє мальовнича Україна з вкрапленням краєвидів Нью-Йорку.

В урочистому відкритті виставки взяли участь заступник голови ГО «Сумське земляцтво у м. Києві» Юрій Вітренко, директор ЦДАМЛМ України Олена Чижова, заслужений художник України, лауреат премій Г.Сковороди, М.Макаренка професор НАОМА живописець Генрі Ягодкін, представники центральних державних архівів, спілок, друзі, земляки та шанувальники українського мистецтва.

«До яскравих особистостей Сумщини безумовно належать художники батько й син Масики. Чимало їхніх творів родина передала до Краєзнавчого музею у м.Конотоп, у Художню галерею ім.І.Кавалерідзе у місто Ромни. Для нас, земляків, почесна місія – влаштовувати творчі проекти в столиці України», – сказала виконавчий директор земляцтва Ірина Родченко, передаючи вітання від його голови Івана Рішняка.

«Магічне слово «земляк» має вагоме значення для поєднання людей, мабуть, тому на відкритті виставки чимало уродженців із Сумщини. Ми пишаємося творами Масиків, в них звучить гімн красі української землі. Представлені твори з Нью-Йорку – передвісники повернення України до європейської спільноти», – зазначив Ю.Вітренко.

Твори авторів відлунюють цінностями родини, Батьківщини і людей – трудівників. В.Масик належить до мужнього покоління людей, які захищали рідну землю під час лихоліття Другої Світової війни. Тому представлені фронтові замальовки, щоденники – криниця правди з життя українського народу. Він народився у багатодітній родин, і де виховувалося 13 дітей, семеро з яких були усиновлені, все, що було, ділили на всіх. Тому гуманні риси передалися від батька до сина.

Підгрунтя до творчості В.Масика було закладене у художній студії О.Гофмана у Конотопі, куди родина переїхала з міста Катеринослава (нині Дніпро) у 1918 році. Потужна київська школа живопису (В.Масик закінчив Київський художній інститут, майстерня М.Шаронова та К.Трохименка) дала яскраві паростки, про що свідчить потужна творча спадщина митця. Серія книжних знаків сповнена художньо-естетичного значення, це ціла школа для навчання. А пейзажі викликають натхнення, тому їхня непересічна значимість у прищепленні глядачеві почуття прекрасного. В арсеналі творчих здобутків художника – понад 400 виставок в Україні, 100 за кордоном, 70 персональних. На його картинах сяють красою Карпати, Кавказ, Прибалтика, Київщина. Не оминув увагою художник і таких, знакових для України, постатей, як І.Франко, Леся Українка, Т.Шевченко, образи бандуристів. Він був неперевершеним майстром пастелі, темпери, акварелі. В.Масик сповідував ідеї гуманізму та добра, в його творчості червоною ниткою проходить тема взаємозв’язку людини і рідної землі. Він формував навколо себе творчу еліту, завдяки спілкуванню з якою його син Олександр з юних років збагатив своє творче уявлення художньо-мистецькими цінностями.

Поєднала батька й сина спільна праця над створенням постійної експозиції «Архітектурний ансамбль Києво-Печерського історико-культурного заповідника». Цей творчий період Олександр згадує з особливою вдячністю, бо співпраця поруч з батьком над великими за розмірами панно, сприяла його фаховому зростанню. А історична значимість української духовності вплинула на його світогляд. Він усе своє життя звертається до знакових подій української спільноти, особливо періоду казаччини. Про це свідчить його активна участь у міжнародному пленері «Історія і сучасність».

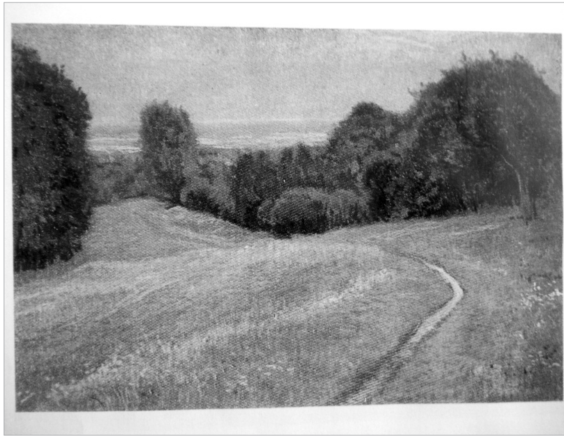
У серіях картин Олександра Володимировича вирують світло і радість, він намагається створити навколо себе оту Мальовничу Україну, яку оспівував у своїй творчості Кобзар. Він відгукувався, як і батько, на проблемні ситуації в Україні, свідком яких стала серія сталеварів, прикордонників, ліквідаторів Чорнобильської трагедії. Але гімном творчого надбання випускника Київського державного художнього інституту є пейзаж. Сотні картин присвячені Києву, Криму, Гуцульщині, Прибалтиці та рідній Сумщині. Біля його вітряків вирує історія, а поруч з храмами виникає почуття благословення.

Місто Конотоп – родинне гніздо Масиків, нащадків Запорозьких козаків із Батуринського куреня Максима Масика. А по жіночий лінії мати Олександра Масика була внучатою племінницею Іллі Рєпіна. Так що у крові художника природній потяг до прекрасного і прагнення змінити світ позитивними художніми образами.

Назвою ювілейної виставки послужила картина В.Масика з українським мотивом «Стежка до річки». Стежини, які продовжує його син, сприяють зміцненню дружніх відносин між провідними державами світу: Китаєм, Канадою, Польщею, Болгарією, Грецією, Ізраїлем і нарешті США, де зараз з родиною проживає О.Масик. Олександр – гостинна людина, люблячий батько і турботливий дідусь. Визначальними рисами його характеру є порядність, дружелюбність, прагнення зберегти мир на землі. Серед нагород митця є почесне звання «Посол миру», лауреат премії «Смарагдова ліра», республіканська премія «Сталева троянда», «Подяка» від Сумського земляцтва.

НАОМА є ким і чим пишатися. Серед її випускників, які зуміли створити історичний літопис національної української спільноти, почесне місце займають Володимир та Олександр Масики.

Графіка Володимира Масика.

В.Масик. Стежка до річки

Пейзажі Олександра Масика

Валентина ЄФРЕМОВА,
Куратор проекту, заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. Платона Білецького.
Фото Ганни Носенко

ПРАВДА КЛИЧЕ

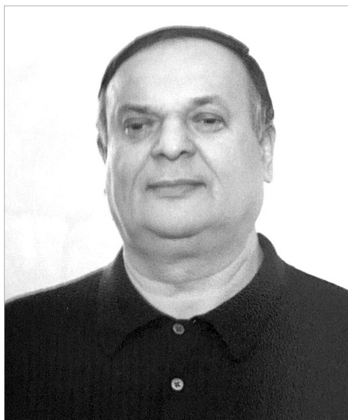
***Від редакції.** Останнім часом часто згадують про Голодомор 1932–1933 років. Не забувають і про інші голодомори, як от 1921–1922 рр. чи 1946–1947 рр. та сталінські репресії 1937–1938 років. Що стосується так званого процесу колективізації, який розпочався в кінці 1929 року, то про нього згадується більше в суспільно-економічному ракурсі, майже нічого не повідомляючи про масові виселення українців – близько 150–170 тисяч сімей (дані Вікіпедії) – в округи далекої Півночі (70 тисяч сімей), Сибіру (50 тис. сімей), Уралу (20–25 тис. сімей), Казахстану (20–25 тис. сімей). Виходячи з того, що більшість тогочасних українських сімей були багатодітними, мова йде про 0,8–1,1 млн репресованих. Дещо менші цифри наводили в Службі Безпеки України за роки президенства Віктора Ющенка – за їхніми даними від цих дій комуністичної влади СРСР в Україні постраждало близько 500 тис. осіб («Новинар», 24 жовтня 2007 р.). Як би не було, йдеться про багато сотень тисяч жертв, а ці дії совєтської влади цілком очевидно підпадають під категорію геноциду українського народу.*

Районами висилки були необжиті або малообжиті місцевості, де висланих використовували на сільськогосподарських роботах або промислах (ліс, риба, хутро тощо). В зв'язку з необжитістю більшості місцевостей, висилка була фактично смертним вироком.

Пропонуємо вашій увазі розповідь людини, яка живе поруч з нами, в Нью-Йорку, але малою дитиною пережила жахи сталінських переселень.

НЕЗНАНИЙ ГЕНОЦИД

Моїй родині – жертві сталінських репресій

Павло МАКІЄНКО,
голова Асоціації вихідців України у США,
член Всеукраїнського товариства
політичних в'язнів і репресованих

Дедалі більше і більше віддаляється від нас XX сторіччя – вік, що приніс українському народові найбільші страждання за всю його історію. Все менше залишається живих свідків тих страшних часів. Людська пам'ять також не вічна. Разом з тим, незважаючи на всі старання нинішніх сталінських апогеїв знищити та сфальсифікувати історичні документи, збільшується кількість документальних свідчень про злочини, вчинені комуністичною владою. Поступово відкриваються архіви, і правда виходить назовні, її не зупинити. Вже багато відомо про страшні голодомори 1921–1922, 1932–1933, 1946–1947 років та інші злочини Москви проти українського народу. Проте чомусь дуже мало є історичних розвідок на тему страшних та жорстоких масових депортацій українців на Північ у 1929–1930 роках, що цинічно та глумливо названо комуністами «розкуркулюванням». До речі, українські історики чомусь весь час повторюють цей енкаведистський термін і ще й дотепер не спромоглися змінити його на більш адекватний та історично обгрунтований.

Не можна сказати, що про «знищення куркулів як класу» не згадували раніше. Про це писалось навіть у підручниках з історії Совєтського Союзу. Проте, як з'ясувалось, цю фразу треба розуміти дослівно – як фізичне винищення всього класу заможних селян. Ці виселення були репетиціями московських зайд та їхніх поплічників перед депортаціями у 1944–1945 роках інших народів. Але про ті депортації відомо відносно багато, в той час як про перші наймасовіші та найжорстокіші виселення – українців – знає зовсім мало людей.

Наприкінці 2010 року в США вийшли друком дві історичні монографії авторитетних науковців – професора Єльського університету Тімоті Снайдера «Скривавлені землі: Європа між Гітлером і Сталіном» та професора Стенфордського університету Нормана Наймарка «Сталінські геноциди», де науково обгрунтовано, на підставі найновіших даних, ці депортації вперше на міжнародному рівні названо геноцидом українського народу. Може тепер врешті українські історики приділять більше уваги цьому безпрецедентному за жорсткістю та масовсті (тільки загиблих було декілька сотень тисяч!) і водночас малодослідженому злочину сталінізму.

На прикладі моєї родини хотів би дещо розповісти читачам про ті люті часи, щоб ніколи таке не могло повторитись на українській землі і ніде більше у світі.

Я – українець і батьки мої – українці. Але народився я в 1949 році на крайній Півночі, в Архангельській області РСФСР, далеко від України, у місцях заслання моїх батьків та родичів.

Чому це так сталося, я б і хотів розповісти дуже коротко на прикладі моєї родини – простих українських селян, котрі жили за часів сталінізму і потрапили до його жахливої м'ясорубки.

Дізнався я про те, що мої родичі були заслані у 1930 році на північ комуністичним режимом з політичних мотивів лише тоді, коли мені вже було 19 років і ми давно жили в Україні, та й то випадково – настільки були залякані мої рідні цим жахливим тоталітарним режимом.

Жили мої родичі в селі Лехнівка, Березанського району Київської області. Мого дідуся звали Павло Олександрович Петренко, він 1895 року народження. Бабуся – Оксана Кузьмівна (у дівоцтві – Діденко). У страшному 1930 р., коли ламали хребет українському селянству, силуючи його йти до колгоспу, моїх дідуся, бабусю та матір Ларису (їй тоді було 9 років), тіток Олю (11 років) і Галю (3 роки) кинули у товарні вагони і повезли на Північ. Навіть не знаю, скільки часу давали на збори, та й що міг узяти цінного селянин? Тільки трохи харчів та ще теплий одяг, більшість якого тут же, на станції завантаження, свої ж місцеві і відібрали...

Їхали довго, повільно, залишаючи на небагатьох зупинках померлих від холоду, голоду та хвороб. Здебільшого то були тіла старих та дітей. Виїхали восени, а приїхали на Північ у середині зими, в люті морози і сніг по пояс. Привезли і вивантажили моїх родичів у Архангельській області, біля села Плесецьк, прямо в сніг. Напевно, всі чули про космодром Плесецьк, найбільший на території Російської Федерації, але мало хто знає, на чиїх кістках він постав. Людей тієї зими загинуло дуже багато. Викинули в глухий ліс, в мороз, у сніг по шию. В таких нелюдських умовах треба було нашвикоруч збудувати собі таке-сяке помешкання (це були складені з соснових гілляк хижі, щось на кшталт індіанських вігвамів. – **Ред.**), щоб далі працювати на лісоповалі і спокутувати свою «провину» перед пролетарською державою. А «провинились» ми тільки тим, що хотіли працювати на своїй землі, а не в колгоспі.

На лісоповал щоранку виганяли всіх. На нарах залишалися лише грудні діти та повзунки. Дітей, які падали з нар, поїдали лиси та інші звірі, що вільно заходили до хиж. Не один раз, повернувшись з роботи, нещасні батьки замість дітей знаходили лише невелику купку кісток… та й на дорослих чекала лиха доля. До весни мало хто дожив. Гинули і від тяжкої роботи, і від холоду.

Серед загиблих на Півночі – і моя тітка Галя (у документах чомусь Ганна), їй було чотири роки. Моя тітка Оля (вона померла 2008 року) розповідала, що кожної весни, а не рік чи два, починався жахливий голод, і від недоїдання та цинги вмирали цілими родинами. Ще тітка розповідала декотрі шокуючі «кулінарні» пристрасті, через які вони, можливо, і вижили. Так, вона «полюбляла» їсти кору з дерев, а моя мати – траву і мох, їм було по 12 і 10 років.

Українців на місцях висилки, на півночі Росії, було дуже багато, повно. Я тепер згадую, що там, у спілкуванні між поселенцями, переважно звучала українська мова, а українські прізвища наших сусідів пам'ятаю дотепер.

Офіційно нас називали «кулакі-пєрєсєлєнци і члени іх семей»... Саме такий напис був на картонній обкладинці товстої особової справи, яку я витребував з Архангельського УВС до Києва у 1994 році. «Личное дело кулака-переселенца Петренко П.А.» – так воно називалося.

Дідусь розповідав, що біда з нашою родиною трапилася через його любов до коней. У нього була пара баских, можливо, найкраща в селі. Вони дуже сподобалися голові сільради, котрий декілька разів пропонував віддати їх у його користування. Але дідусь не погоджувався, адже у селі без тягла господарювати неможливо. Якби ж він міг знати, чим усе скінчиться…

Коли прийшов сталінський наказ на виселення «контінгента» і місцеві сатрапи заходились складати списки, то дідусь потрапив у них відразу. Разом з ним там опинились і ті, хто чимось голові не сподобався. Отак викинули родину з хати і разом з малими дітьми, без суду й слідства, відправили на загибель. Ось таке воно, сталінське правосуддя!

Та якби ж то тільки сталінське. В особовій справі знайшов таке формулювання: «За рішенням Лехнівської сільради вислати за межі області…» Зняти копію з цього документу мені не дозволили навіть у часи Незалежності, у 1994 році. Навіщо приховували правду?!

Ось цікава деталь з особової справи мого дідуся. В опису майна замість двох коней значиться вже тільки один. Виходить, другого таки привласнив собі голова сільради.

Запам'ятався і випадок із розповіді дідуся. На лісоповалі, на найтяжчій роботі, де постійно гинули люди, був один чоловік, дуже мовчазний, та якось під час обіду він промовив: «Усе тут дуже добре, от тільки хліба замало». Наступного дня його в бригаді вже не було, і ніхто не знав куди він подівся. Хтось з «ближніх» доніс «куди слід».

Після тої страшної осені 1930 року, коли родину викинули з хати, тітка Оля не була в рідному селі Лехнівка довгих 66 років. Хоч після повернення із заслання вона вільно могла туди навідатись, але бажання когонебудь там бачити не було – так її травмували події, пов'язані з виселенням. Особливо те, коли найближчі сусіди, навіть родичі з радістю грабували їхнє убоге майно, зняли навіть зимове пальто з трирічної Галі. Гіркота і біль, пережиті дворічною дитиною, залишились на все життя.

Коли у вересні 1993 року я, оформивши документи на реабілітацію (реабілітацію за що?!), врешті добився компенсації за понищене життя, смерть Галі, втрату нажитого поколіннями майна, то виявилось, що держава готова виплатити аж… 70 тисяч купоно-карбованців (15 тис. – за майно і 55 тис. за будівлі), що по тодішньому курсу дорівнювало приблизно 4-5 доларам… Тоді за ці гроші на базарі можна було купити два кілограми сала. Тітка Оля заплакала і сказала, що не зробить приємне своїм мучителям, не дозволить знущатися над собою і не візьме оту «компенсацію».

Пізніше, у висліді моїх багатомісячних клопотань, вона отримала 10 гривень на місяць (менше $2) додатку до пенсії, але у 2004 році і їх забрали під приводом того, що репресували не її особисто (хоч її так само виселили), а її батьків. Мабуть, це ознака того, що при владі залишились такі самі люди, котрі висилали нашу родину в 1930 році…

Трохи про наше життя на Півночі, у звіросовхозі. Це було забуте Богом маленьке селище у глухому лісі, де вирощували чорно-бурих лисиць на песців. Взимку – снігу по шию, влітку – спека, а надвір неможливо вийти без щільного одягу і хустки на голові, бо заїсть гнус. Справжня зона, звідти просто так не втечеш. Посеред селища на стовпі – залізний репродуктор, що будив щодня о шостій годині ранкуі не давав спати до 12-ї години ночі, безперервно втокмачував комуністичні ідеї. Тим часом, довкола – неймовірний сморід від тюленячих туш, якими годували лисиць, а поміж ними – тисячі щурів та хмари воронння, що ті туші жерли. Жителі селища вимушені були харчуватися тушками лисиць, а хутро віддавали державі. До сьогодні пам'ятаю жахливий присмак лисичатини у роті. Це – край життя! Нелюдські умови та постійний страх впливають не лише на фізичний стан людини. Змінюється і її психологія. Вона стає рабською. Вже після смерті тирана Сталіна було невдоволення місцевих мужиків, мовляв, Микита Хрущов – керівник поганий, бо нікого не розстрілює і не саджає до тюрем, порядку немає. Не як за Сталіна – от тоді був порядок… Так їм хотілося, щоб далі когось розстрілювали… Ось до якої міри могли деформуватися людська мораль і світосприйняття. Це – «великий здобуток» сталінського ладу!

Про життя у звіросовхозі, з моїх дитячих спогадів, можна було б написати цілу книжку. Але зараз би в це, мабуть, мало хто б повірив.

1957 року ми поверталися в Україну. Їхали так само у товарному вагоні, разом з коровою, але були щасливі. Ми вижили і ми поверталися ДОДОМУ!

«Національна трибуна», ч.13, 2011 р.
Нью-Йорк, США

Праця каторжників на лісоповалі Ґулаґу

ЦЕ – НАША ІСТОРІЯ

УРОКИ ДЛЯ СУЧАСНИКІВ

з досвіду уряду УНР

«Хай буде Україна вільною... хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Вкраїні дають вибрані вселюдним, рівним, прямим і тайним голосуванням Всенародні Українські Збори (Сойм). Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Вкраїні, мають право видавати наші Українські Збори. Ніхто краще нас не може знати, чого нам треба і які закони для нас луччі...»

(Слова з Першого Універсалу Української Центральної Ради «До українського народу, на Україні й поза Україною сущого»)

Не зважаючи на відкриту загрозу опинитися на вулиці, Музей Української революції 1917–1921 років продовжує проводити свою плідну роботу, присвячену 100-річчю Української революції. 22 червня в його тісних стінах відбувся відкритий науковий семінар, присвячений 100-літтю створення першого уряду – Генерального секретаріату. З доповідями виступили історики О. Кудлай (Інститут історії НАНУ), О.Кучерук (Музей Української революції 1917–1921 років), В. Піскун (Інститут української археографії та джерелознавства НАНУ). Модератором виступав В.Скальський (Інститут історії НАНУ). Науковий семінар дозволив розкрити усі обставини формування Генерального секретаріату (О.Кудлай), з'ясували історичну топографію урядового Києва (О.Кучерук) та висвітлили трагічну долю одинадцяти голів урядів УНР, Гетьманату та Директорії, а також інших урядовців (В. Піскун). Питань було багато. Серед них і таке: «Чому в ювілейний рік 100-річчя Української революції, жодному з 11 керівників урядів УНР, Гетьманату та Директорії не з'явилось Меморіальної дошки на їх честь та на честь Генеральних секретаріатів (міністерств), які вони очолювали, вже не кажучи про засновників Центральної Ради – Євгена Чикаленка, Дмитра Дорошенка та Сергія Єфремова (на будинку, що на вул. Володимирській, 42)? Керівників сучасної України, її міністерств, та столиці не хвилює доля попередників?»

Виконавчий орган – Генеральний секретаріат було сформовано вже за два з половиною тижні після ухвалення 1-го Універсалу, 28 червня 1917 року. Очолив уряд, до якого увійшли Симон Петлюра, Іван Стешенко, Сергій Єфремов, Павло Христюк, Борис Мартос, загалом вісім генеральних секретарів та генеральний писар, відомий громадський діяч Володимир Винниченко, котрий стане автором майже усіх декларацій і законодавчих актів УНР. Розповідаючи про перші дні роботи уряду, історик Олександра Кудлай, зазначає, що з самого початку його члени розгорнули роботу, спрямовану на відновлення української державності, так, «щоб українське питання більше ніколи не зійшло зі сторінок преси». Генсек освіти Іван Стешенко увійшов у історію, як визначний організатор національної освіти. Завдання створити українську республіканську армію випало Симонові Петлюрі – генсеку військових справ. Петлюра досить активно працював над українізацією війська. Паралельно з військовою він проводив і іміджеву політику з поширення знань про новостворену Українську державу за кордоном з метою протидії російській пропаганді: «…бажання "великої і неподільної Росії" є слабим аргументом проти природи цілого українського народу, для якого самостійність є всім!». 3-й Універсал Української Центральної Ради, який мав вже конституційний характер, легалізував владу УЦР і Генерального секретаріату на теренах України, визначив територію УНР, основи її зовнішньої і внутрішньої політики, гарантував громадянам УНР політичні і громадянські свободи, визнавав за національними меншинами, що мешкали на території України, право на національно-персональну автономію «для забезпечення їм права і свободи самоврядування в справах їх національного життя». Проголошення УНР стало юридичним підґрунтям для активної державотворчої діяльності Української Центральної Ради як парламенту країни: впродовж існування УНР (до кінця квітні 1918 р.) УЦР прийняла майже 100 правових актів різного державотворчого спрямування. А Четвертим Універсалом, прийнятим 11 (22) січня 1918 р. Українська Центральна Рада та її Генеральний Секретаріат забезпечили собі статус основоположників національного державотворення, проголосивши УНР незалежною державою. «Віднині, – говорилося в Універсалі, – Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу». Завдяки успішній діяльності наступного керівника уряду УНР після В.Винниченка Всеволода Голубовича, були проведені успішні дипломатичні переговори в Бересті, в результаті яких УНР була визнана провідними європейськими державами та й самою радянською Росією незалежною державою!

Перший Український уряд

Вінцем державотворчої діяльності УЦР стала прийнята нею 29 квітня 1918 р. Конституція УНР.

На завершення наукового семінару, присвяченого 100-річчю створення Першого Українського Уряду, було зібрано підписи під зверненням до керівництва найвищих державних органів України проти ліквідації Музею Української революції 1917–1921 років. Дуже «дивну» позицію щодо збереження Музею зайняв Комітет з питань культури і духовності ВРУ, який підтримав пропозицію «забудовників» виселити Музей з Будинку Центральної Ради. На засіданні Комітету (цитата) «було обговорено питання збереження експозиції відділу Національного музею історії України «Музей Української революції 1917–1921 років», а також відтворення меморіальних кабінетів Голови Української Центральної Ради М.Грушевського та першого голови уряду Української Народної Республіки В.Винниченка в історичній будівлі Української Центральної Ради (Київський міський будинок вчителя за адресою: вул. Володимирська, 57) після проведення там запланованих реставраційних робіт».

Голова Комітету Микола Княжицький наголосив на важливості сприяння Міністерства культури України тимчасовому переміщенню Музею Української революції років 1917–1921 років та запевнив, що надалі означені на засіданні питання перебуватимуть під контролем Комітету.

УКРАЇНСЬКА ЗВИТЯГА

КОНОТОП. ПЕРЕМОЖНА БИТВА

«Хто злото знеславе твоїх перемог Під Корсунем і Конотопом?...»

Олег Ольжич

8–9 липня в Конотопі, Шаповалівці та Соснівці відбувалися урочистості, присвячені славній перемозі українського війська під проводом гетьмана Виговського над московськими окупантами. Заходи з нагоди чергової річниці Переможної битви над Москвою за доброю традицією, що склалася в останні часи, розпочалися біля пам'ятника, прозваному в народі «Шаблі», збудованому на честь 350-річчя Перемоги в часи президентства Ющенка. Перед численними делегаціями з Києва, Сум, самого Конотопа та інших міст і містечок Сумщини та сусідніх земель виступили з промовами керівники Сумщини, Конотопщини, ветерани сучасної вже визвольної війни з московськими загарбниками на сході України, представники національно-патріотичних організацій. З особливою увагою учасники заходів вислухали промови Голови Меджлісу кримсько-татарського народу, народного депутата Рефата Чубарова та Героя України, видатного поета Дмитра Павличка про єдність наших народів у боротьбі з імперською Москвою.

Урочистості продовжилися згодом у самій Шаповалівці, де відбулась панахида за загиблими героями, а біля погруддя славному гетьману відбувся урочистий мітинг, на якому виступили історики, представники влади й козацтва, гості зі столиці та натхненні митці, серед яких і славетний кобзар Василь Нечепа. В музеї Шаповалівки учасники святкувань змогли ознайомитись з оновленою виставкою, присвяченою гетьману Івану Виговському та козацькому війську, а в Соснівці побували на місцях боїв та біля курганів, де покояться тіла полеглих за свободу України козаків. На майдані в Шаповалівці також можна було познайомитися з зброєю та одягом тих часів, інформацією про учасників битви, картами-схемами військових подій. Перед гостями виступали учасники народних колективів, а майстри решетилівської вишивки, ткацтва, та інших народних ремесел демонстрували свої чудові вироби.

Серед гостей цьогорічних заходів побувала і численна делегація українських патріотичних сил, серед яких активісти СОУ, Української партії, КУНу, ОУН(д), ВО «Просвіта», «Соловецького братства», ліцеїсти Військового училища ім. Богуна, котрі відвідали село Шаповалівку та Конотоп. Саме під цим селом та сусідньою Соснівкою в 1659 році відбулась знаменита Конотопська Битва, в якій українські козаки під проводом видатного Гетьмана України Івана Виговського при допомозі 30-тисячної кінноти союзників – кримських татар ущент розбили добірне стотисячне військо московських окупантів. На мітингу біля пам'ятника Гетьману Виговському в Шаповалівці голова столичної делегації Євген Лупаков наголосив на необхідності збереження й поширення пам'яті про цю славну перемогу українського війська над окупантами України серед підростаючого покоління для виховання справжнього патріотизму та готовності захищати незалежність нашої держави від спроб новітніх московських окупантів, які нав'язують нам так званий «русский мир». А почесний член «Соловецького братства» Дмитро Павличко закликав місцеву і центральну владу до 360-річного ювілею, що через два роки, побудувати і в Києві, і в Конотопі пам'ятник видатному військово-політичному діячеві Гетьманові України Івану Виговському.

В самому ж Конотопі впродовж 8-го та 9-го липня тривали заходи на відзначення славетної перемоги. Відбувся мітинг та молебен на місці козацької фортеці, біля пам'ятного каменю, де українські козаки на чолі з ніжинським полковником Григорієм Гуляницьким відбили кількамісячну облогу московського війська, та покладання квітів до погруддя Григорію Гуляницькому. В місцевому краєзнавчому музеї всі охочі могли ознайомитися з нещодавно відкритою експозицією, присвяченою Конотопській битві та її мужнім героям. У рамках урочистостей у місті відбувались: патріотичний художній проект "Я люблю Україну", концерт «Хореї Козацької» під орудою кобзаря-лірника Тараса Компаніченка, концерт бандуристів та виконавців української пісні «Таланти землі Конотопської», театрально-бойове шоу «Люті козаки», міське велоралі «Дорогами козацької слави», вишиваний флешмоб, виставка традиційних ремесел, книжкова виставка, фестиваль українських страв та інші заходи. Вечором у неділю на конотопців та гостей урочистостей очікував концерт патріотичних колективів: «Варйон», «Коралі», «PoліКарп», «ТаРута», «Тінь Сонця». В рамках подій відбулась і зустріч з автором книги «Як облаштувати Росію» – Ростиславом Мартинюком та презентація проекту «Бандерівські читання» Юрієм Сиротюком та Юрієм Олійником. Делегація громадських організацій з Києва по дорозі з Конотопу відвідала також відновлені за часів президентства Віктора Ющенка старожитності гетьманської столиці в Батурині та вшанувала пам'ять захисників Батуринської фортеці.

Дмитро ПАВЛИЧКО під час спілкування з делегацією кримських татар на чолі з Рефатом ЧУБАРОВИМ

Сторінку підготував Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ

РІЧКА ДНІПРО. МИНУЛЕ. СЬОГОДЕННЯ. МАЙБУТНЄ

До організаторів та учасників Всеукраїнського круглого столу

Вельмишановні добродії!

З огляду на певні об'єктивні причини, ми не мали змоги бути на цьому високому і дуже важливому зібранні. Одначе і помислами, і серцями були разом з Вами, позаяк Дніпро для Херсонщини (і не лише для неї) сьогодні все: і життя, і, на жаль, і смерть.

Не вдаючись у «ретроспективу» – наше бачення ситуації відображено у багатьох матеріалах, і зокрема на нашому сайті Незалежної громадської екологічної ради Херсонської области, у розділі Водогосподарські проблеми Нижнього Дніпра (Сайт НГЕР – http://eco.ks.ua/eco_council.htm, Водогосподарські проблеми Нижнього Дніпра – http://eco.ks.ua/dnipro_problems.htm).

Але маємо зауважити, що проблема Дніпра вже сьогодні вийшла за межі України і, на наше глибоке переконання, маємо сформувати звернення до ЄС не лише з приводу «…мораторію на здійснення заходів програм України стосовно розвитку гідроенергетики…», а насамперед з приводу потреби негайно формувати незалежну, під егідою ЄС, експертно-аналітичну робочу групу з вивчення всіх складових постійно-прогресуючих процесів (вони постійно прогресують) катастрофічного погіршення екологічно-ресурсного стану Дніпра – практично його знищення.

Саме сьогодні у нас, вчених і громадськості, постали поважні і вагомі важелі, що в законодавчо-правовому полі дають змогу за певних наших зусиль напрацювати ці питання.

По-перше, з 18 червня 2017 року у певній частині вступив у силу Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (опублікований 17.06.2017 р. в газеті «Голос України»).

По-друге, 1 червня 2017 року Євросоюз розпочав власну боротьбу з корупцією в Україні, давши старт проекту «Антикорупційна ініціатива Європейського Союзу в Україні».

Проект пропонує різноманітні види підтримки, зокрема експертної та ІТ-допомоги. Окрім того, в межах проекту буде створена консультаційна рада міжнародних експертів, що зміцнюватиме можливості комітету Верховної Ради України з питань запобігання та протидії корупції. Програма сприятиме залученню громадянського суспільства і ЗМІ до антикорупційної діяльності, особливо в регіонах, шляхом надання грантів.

А проекти, на зразок «Каховська ГЕС-2» – корупційні, і влада їх проштовхує лише заради вже поділених між собою інвестицій та кредитів.

Свідчення тому – матеріал «У Гройсмана витратять 13 мільярдів на Каховську ГЕС-2» (12.03.2017 р., http://expres.ua/news/2017/03/12/232496-groysmana-vytratyat-13-milyardiv-kahovskuges-2), де чітко вказано: *«…Але експерти в висновку до урядового рішення вказали, що ініціатори нової ГЕС не надали обґрунтування необхідності її будівництва. Адже технічними характеристиками загальна потужність Каховської ГЕС-2 передбачена на рівні 250 МВт, що складає 1,25 відсотка від загальної потужності працюючих електростанцій в Україні...*

Також в експертному висновку вказано, що розробники урядового рішення в техніко-економічному обґрунтуванні оцінили економічну ефективність Каховської ГЕС-2 у порівнянні з будівництвом електростанції такої ж потужності, яка працює на природному газі.

Виявилося, що вартість електроенергії Каховської ГЕС-2 складатиме $264,1 МВт/г, а станції на природному газі – $140,8 МВт/г. …».

По-третє, Україна практично стала асоційованим членом ЄС!!!

Отож має виконувати відповідні Директиви!!! Зокрема:

1. Директиви, що стосуються питань адаптації територій до змін клімату в Україні (як і в усьому світі), а саме:

– IPCC, 2013: Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Contributionof Working Group I tothe Fifth Assessment-Reportof the Intergovernmental Panelon Climate Change [Stocker, T.F., P.M. Midgley (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdomand New York, NY, USA, 1535 pp.

– IPCC, 2014: Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part B: Regional Aspects. Contributionof Working Group II to the Fifth Assessment Reportof the Intergovernmental Panelon Climate Change [Barros, V.R., L.L. White (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdomand New York, NY, USA, 688 pp.

В аспекті вимог цих директив маємо звернути увагу на:

1.1. Зменшення викидів парникових газів за рахунок технічної регламентації процесів (є важливим для України, і особливо для Херсонської області, також і площ) оранки земель сільськогосподарського призначення.

1.2. Максимально безпечне підвищення продуктивності земель сільськогосподарського призначення.

1.3. Боротьбу з деградацією земель сільськогосподарського призначення.

2. Директива Ради 91/676/ЄЕС «Про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел» та Регламент (ЄС) № 1882/2003 (зміни і доповнення).

В нашій області, на жаль, надто ж, у зоні впливу зрошення з Інгулецької зрошувальної системи, ми маємо конкретний фактаж такого забруднення і земель, і ґрунтових та підземних вод, зокрема, з горизонтів питної води.

3. Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики» за 23 жовтня 2000 року (зі змінами, внесеними: Рішенням 2455/2001/ЄС Європейського Парламенту і Ради за 20.11.2001 р. та Директивою 2008/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради за 11.03.2008 р.).

В цьому аспекті маємо зазначити: попри «високий рівень» пріоритетного використання підземних вод для питногосподарчого постачання (ВРД 2000/60) в області, з огляду на негативний вплив факторів «агресивного» водогосподарювання, фіксуємо постійне погіршення якості питної води, зростання нітратного та хімічного забруднення. І ці прогресуючі процеси погіршення якості питної води корелюють в часі з використанням систем тотального зрошення.

Це питання не нове, і неодноразово порушувалось на всіх рівнях – зокрема робив це й А.С.Путілов, як народний депутат, 2013 року, а потім і перед ним, як головою ОДА, 2015 року… (копії цих матеріалів, якщо буде на те потреба, можуть бути надані). Але належних відповідей та ухвал немає і досі.

А сьогодні це вже конкретні вимоги європейської спільноти, що до неї прагнемо увійти.

Враховуючи вимоги директиви, маємо терміново отримати всі конче потрібні матеріали (передусім – кадастр водних об'єктів басейну регіону, зокрема й ґрунтових вод), щоб відпрацювати засади водогосподарської діяльності та впливу всіх факторів на безпеку життєдіяльності (боротьба з підтопленням та затопленням зі всіма побічними негативними явищами…)

4. Директива 79/409/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про збереження диких видів птахів» за 2 квітня 1979 року.

Одна з вимог цієї директиви (ст.4 п.2) визначає, що «Держави-члени повинні вжити аналогічних заходів для видів, що регулярно мігрують, не перерахованих в Додатку І, враховуючи їхні потреби у захисті на ділянках морів та суші, де ця Директива має місце – в місцях їх розмноження, линьки, зимівлі та перевалочних пунктів вздовж шляхів міграції. Задля цього держави-члени повинні приділяти особливу увагу охороні водно-болотних угідь і, зокрема, водно-болотних угідь міжнародного значення.».

Пониззя Дніпра (Рамсарська територія водно-болотних угідь міжнародного значення «Дельта Дніпра») – провідний у ланцюжку коридорів перельоту (міграції) птахів і, враховуючи унікальний природнокліматичний ресурс, разом із заплавами Чорного моря стало місцем і «проміжного відпочинку», і гніздування та вирощування потомства, досить великого переліку рідкісних та червонокнижних видів.

І цим територіям міжнародна спільнота приділяє досить велику увагу – і з позицій надання організаційно-правової та фінансової допомоги в конкретних проектах з охорони та розбудови інфраструктури Рамсарських ВБУ МЗ, і з позицій виконання Україною своїх зобов'язань, виявлення певних правових та техногенно-екологічних проявів, що негативно впливають на зазначені заповідні та природоохоронні території і руйнують унікальні екосистеми.

Маємо зазначити, що «загреблення» Дніпра вже призвело до катастрофічного «самоотруєння» його дельти агресивними і гнилими мулами – біологічна продуктивність Нижнього Дніпра за останні 50 років впала у 30–40 разів.

З іншого боку – інтенсивна і тотальна «меліорація» у Голопристанському, Скадовському, Каланчацькому районах призвела і до забруднення заплав, лиманів та заток Причорномор'я, і до їх «розсолення» дренажними водами, що призводить до «антагонізмів» між солоно-водними і прісноводними біосистемами.

А брак весняних повеней на Нижньому Дніпрі з 1986 року призупинив «винос» «кормової бази» для молюскових полів Дніпро-Бузького лиману та північно-західних берегів Чорного моря.

І все це – знищення «кормової бази» для птахів, загроза екосистемам Рамсарських ВБУ МЗ.

Цій проблемі був присвячений «експертний візит» делегації Товариства охорони птахів Голландії в межах Програми USPB 12–15 червня 2017 року, що її супроводжували керівники Товариства охорони птахів України.

З огляду на зазначене постає нагальна потреба незалежного і міжнародного комплексного обстеження та проведення відповідних наукових досліджень на території Нижнього Дніпра, що крім статусу Рамсарської території ВБУ МЗ отримала ще й статус Національного природного парку «Нижньодніпровський», щоб визначити головні причини знищення унікальних екосистем, опрацювання конкретних завдань та шляхів усунення і причин, і наслідків нашої «діяльності».

Така ж проблема стоїть і перед малими річками басейну Дніпра – зокрема, це славнозвісний Інгулець з практично напівмертвою водою, а також р. Вірьовчина, що, маючи довжину 115 км, у межах міста Херсона стоку не має і носить «горде» народне ім'я «Вонючка». Про неї також є матеріал на нашому сайті у тому ж розділі.

Ми були б щиро вдячні за можливість спільного відпрацювання і загальної проблеми Дніпра і її складових, та здобутися на безпосередні і прямі виходи на колег з установ та організацій ЄС, що допомогли б визначитись з конкретними діями щодо проведення незалежних комплексних експертно-аналітичних досліджень екологічно-ресурсного стану Дніпра та його приток…, і на рівні вимог до України, як асоційованого члена ЄС, визначити конкретні завдання хоча б з часткового відновлення гідрологічного режиму Дніпра заради його спасіння.

Дмитро ЛАДИЧУК,
доцент кафедри гідротехнічних споруд, водопостачання і ГІС-технологій Херсонського державного аграрного університету, керівник експертної групи Незалежної громадської екологічної ради Херсонської обл., канд. с.-г. наук
Григорій РОМАНЕНКО,
голова Незалежної громадської екологічної ради Херсонської обл., член Національної екологічної ради України, канд. хім. наук

3 червня 2017 року, м.Херсон

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА ТА 111-РІЧЧЯ – ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

«Понад усе вони любили рідний край...»

21 липня Українська громадськість столиці вшанувала в Бабиному Яру та на Лук'янівському кладовищі, пам'ять видатних діячів українського націоналістичного руху, безкомпромісних борців за волю України Олега Ольжича та Олени Теліги, які народилися саме в цей день.

Прийшли привітати квітами та теплим словом спогадів про славних подвижників української патріотичної справи в страшні часи Другої світової керівники ОУН (державників), активісти КУНу, Української партії, ВУТ «Просвіта», а також учасники хору «Гомін», артисти театру «Пам'ять» під керівництвом народної артистки Галини Яблонської, народна артистка Лариса Кадирова та інші учасники. Прозвучали безсмертні поетичні твори Олега Ольжича та Олени Теліги та сцени з вистави, присвяченої Героям.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Видавець Конгрес Українських Націоналістів

Засновник та шеф-редактор Степан Брацюнь, головний редактор – Марія Базелюк.

Редакційна колегія
Володимир Сергійчук, Василь Шпіцер, Ольга Різниченко, Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ; e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 36, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво:
Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: ФОП Брацюнь С.І.
Філія ГУ по м.Києву та Київській обл.
№ 10026/0195.
АТ «ОЩАДБАНК». МФО 322669
ЕДРПОУ 2305606776
№26003500849590(UAH)

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.

Газету видрукувано у ТОВ "Інтерекспресдрук"
Замовлення №
Наклад 10 000 прим.
Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9